

**Tarptautinis
tarpdisciplininis bendras
akademiniis pasiūlymas
(TTBAP).
Ataskaita ir rekomendacijos**

Turinys:

1. Įvadas.....	3
2. Tyrimo tikslas ir objektas.....	7
3. Tarpdisciplininių bendrų akademinų pasiūlymų (TBAP), esančių skirtinguose universitetuose visose projekte dalyvaujančiose šalyse, aprašymas.....	10
3.1. Rezultatai.....	10
3.1.1. Tiriamos populiacijos apibūdinimas.....	10
3.1.2. Tarpdisciplininiai bendri akademiniai pasiūlymai (TBAP), jau egzistuojantys skirtinguose universitetuose visose projekte dalyvaujančiose šalyse.....	11
3.1.2.a. TBAP situacija.....	11
3.1.2.b. TBAP pozicija dėstymo organizacinėje struktūroje universitetuose.....	12
3.1.2.c. TBAP universalumo / bendro pobūdžio universitetuose mastas.....	13
3.1.2.d. TBAP pobūdis ir prieinamumas studentų požiūriu.....	14
3.1.2.e. TBAP pasiūlymo kūrimas universitetuose.....	15
3.1.3. Nuomonės dėl galimybių tobulinti TBAP organizavimą universitetuose.....	15
3.2. Išvados.....	16
4. Išvados ir rekomendacijos dėl tarpdalykinio akademinio pasiūlymo kaip bendro visų projekte dalyvaujančių universitetų didaktinio pasiūlymo elemento.....	18
4.1. (Tarpautinio) tarpdisciplininio bendro akademinio pasiūlymo ((T)TBAP) valdymas.....	18
4.2. Tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo bendrumo lygiai (kryžminis ir tarpinis).....	19
4.3 Organizacija.....	24
Priedas (in English).....	26

1. Įvadas

Ši studija parengta pagal rezultatus, pasiektus Erasmus+ strateginės partnerystės programos finansuojamame projekte „Tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas: CROCODILE“ ir atliktas veiklas keturių šalių – Bulgarijos, Lietuvos, Lenkijos ir Ispanijos – universitetuose, veikiančiuose įvairiose kultūros srityse. Bendras projekto tikslas – sukurti inovatyvų akademinio mokymo tarptautiniu lygmeniu modelį: Tarptautinį tarpdisciplininį bendrąjį akademinį pasiūlymą (TTBAP), kuris galėtų būti pritaikomas įvairiuose kultūrinuose, organizaciniuose ir teisiniuose kontekstuose.

Projekte siūlomos dalykinės naujovės pirmiausia grindžiamos giliai tarpdisciplininio ir tarpkryptinio mąstymu apie studijas. Tarpdiscipliniškumas yra labai svarbus akademinuose tyrimuose, tačiau jo raiška studijose vis dar nepakankama. Universitetai nepasiūlė pakankamai sisteminių sprendimų, leidžiančių studentams dalyvauti studijų užsiėmimuose, kuriuos rengia ir kartu veda įvairių disciplinų ekspertai. Siūlomas požiūris taip pat numato tam tikras organizacines naujoves: stabilų organizacinių sąlygų sukūrimą ir atitinkamą teisinę bazę lanksčiam pasiūlymui, kurį būtų galima modifikuoti, kad atitiktų kintančius darbo pasaulio poreikius ir iššūkius, ir kuris galėtų veikti universiteto lygmeniu, o ne atskirų fakultetų ar studijų programų. Be to, siūlomas sprendimas keičia mąstymą apie mokymo internacionalizavimą. Jame ne tik pristatomas virtualaus mobilumo ir „internalizacijos namuose“ elementas, bet ir siūloma pagalvoti apie tarpdalykinių kursų rengimą tarptautiniu mastu (kai bendrus kursus ruošiančių disciplinų atstovai atvyksta iš įvairių akademinų centrų). Be to, tai leidžia studentams suformuoti įprotį spręsti problemas (nesvarbu, mokslines ar profesines) per plačiai apibrėžtą bendradarbiavimą – tiek tarpdalykinį, tiek tarptautinį.

Studijų dalykų turinio ir organizacinių prielaidų formulavimas analizuojant esamą situaciją, nustatant tikslus ir nurodant jų siekimo būdus rezultatus yra aktualus ne tik rengiant ir įgyvendinant aptartą pasiūlymą universitetuose konsorciume. Pateiktoje ataskaitoje pristatomos išvados gali būti pritaikytos daug platesniu mastu. Ataskaita gali būti pavyzdys kitiems universitetams, kurie svarsto galimybę įvesti bendrą pasiūlymą kaip fiksuotą studijų programų elementą.

2022 metais partnerių universitetų komandos atliko anketavimą, pritaikydamos bendrą tyrimo modelį keturiose šalyse partnerėse. Modelis apėmė identiškus tyrimo metodus ir priemones, taip pat buvo taikoma ta pati imties atrankos procedūra.

Svarbu tai, kad jau tyrimo metodinės koncepcijos kūrimo etapas atskleidė problemų įvairovę ir jų sprendimus, susijusius su įvairiuose Europos universitetuose prieinamais tarpdisciplininiais bendraisiais akademiniais pasiūlymais. Tokiu būdu buvo pagrįsta, kad tarptautinio tarpdisciplininio bendrojo akademinio pasiūlymo (ICGAO) įdiegimas sukelia įvairių iššūkių, priklausomai nuo kultūrinio konteksto ar akademinų tradicijų atitinkamose šalyse ir jų universitetuose. Šis pastebėjimas patvirtina, kad parengtos rekomendacijos turi integruoti bendrus principus.

Pateikiamas dokumentas apima studijos anglų kalba „Tarptautinis tarpdisciplininis bendrasis akademinis pasiūlymas. Ataskaita ir rekomendacijos“, **santrauką, o pilną versiją galima rasti projekto svetainėje** adresu <https://crocodile.us.edu.pl/index.php/en/result-1/> . Pilna versija suskirstyta į tris pagrindines dalis. Pirmojo komponento antrajame skyriuje aptariami tyrimo metodologiniai pagrindai. Taip pat apibrėžiamas tikslas ir objektas, pristatomos tyrimo problemos bei apibūdinti taikomi metodai ir priemonės. Be to, jame įvardijama imtis ir pateikiama apklausos vykdymo ataskaita.

Trečiame skyriuje aprašomi kiekybinio tyrimo, atlikto 22 universitetuose keturiose Europos šalyse, rezultatai. Kad struktūra būtų aiški, ji yra padalinta į keletą dalių. Pirmoje dalyje nustatoma, ar visuose tirtuose universitetuose yra tarpdisciplininių bendrųjų akademinų pasiūlymų (TBAP) ir nurodomos tokių pasiūlymų teikimo priežastys. Toliau skyriuje pristatomi tų pasiūlymų pozicijų apibrėžimo apklaustų universitetų organizacinėje struktūroje rezultatai, atsižvelgiant į tokius kintamuosius kaip studijų pakopos, studijų formos ir studijų programos. Kitoje dalyje aptariamas tarpdisciplininių bendrųjų akademinų pasiūlymų (TBAP) universalumo / bendro pobūdžio / apibendrinto pobūdžio mastas, veikiantis tiriamuose padaliniuose. Universalumas buvo suskirstytas į kategorijas: fakultetas – universitetas – šalis – Europa, studijų pakopos ir disciplinos bei žinių sritys. Po to įvertinamas TBAP pobūdis ir prieiga prie jo, remiantis tam tikro universiteto studentų požiūriu. Papildomai nurodoma, ar TBAP yra privalomas studentams (ir jei taip, tai kokių mastu) ir aprašoma, kokiomis sąlygomis studentas gali gauti visą pasiūlymą. Kitoje skyriaus dalyje nurodomi organizaciniai sprendimai formuojant TTBP temų spektrą. Paskutinėje

dalyje cituojamos apklaustų universitetų pateiktos nuomonės dėl galimybės tobulinti savo TTBP.

Ketvirtajame skyriuje aprašoma geroji tarpdisciplininių bendrųjų akademių pasiūlymų (TBAP) praktika konsorciumo universitetuose. Šioje ataskaitos dalyje pateikiami projekto partnerių pristatyti atvejų tyrimai. Kiekviename atvejo tyrime aprašomas ir analizuojamas pasiūlymas, veikiantis tam tikro partnerio universitete. Pasiūlymus pateikę universitetai: Silezijos universitetas Katovicuose (Lenkija), Sofijos universitetas (Bulgarija), Vytauto Didžiojo universitetas (Lietuva) ir Alikantės universitetas (Ispanija).

Penktame (paskutiniame) skyriuje pristatomos išvados ir rekomendacijos, išplaukiančios iš surinktų gerosios praktikos rinkinių, kuriais vadovaujasi konsorciumo universitetai. Jie atitinka išvadas, padarytas iš trečiajame skyriuje pateiktų vertinimų aprašymų. Šie pasiūlymai turėtų būti taikomi praktikoje. Pateiktą patirtį, paremtą empirinių tyrimų rezultatais, ugdymo proceso organizatoriai gali panaudoti gerindami tarptautinį bendradarbiavimą akademinio mokymo srityje.

Šis tyrimo pristatymas apima tyrimo tikslo ir objekto aptarimą (2 skyrius), bendrojo akademinio pasiūlymo, teikiamo įvairiuose projekte dalyvaujančių šalių universitetuose, tarpdisciplininio vertinimo dalinę santrauką, remiantis apklausomis (3 skyrius). Pateikiamos išsamios išvados bei rekomendacijos, gautos išanalizavus tarpdisciplininių bendrųjų akademių pasiūlymų sistemas, kaip pasikartojantį elementą visų universitetų akademiųose pasiūlymuose (4 skyrius). Tarpdisciplininių bendrųjų akademių pasiūlymų (TBAP) gerąsias praktikas, kurios būdingos konsorciumo universitetuose, galima rasti pilnoje ataskaitos versijoje.

2. Tyrimo tikslas ir objektas

Ataskaitoje pateikiami tyrimo rezultatai, siekiant tikslo – nustatyti tarpdisciplininių bendrųjų akademinį pasiūlymų (TBAP) įgyvendinimo sąlygas ir patirtį universitetuose, veikiančiuose įvairiose kultūros srityse keturiose šalyse: Lenkijoje, Bulgarijoje Ispanijoje ir Lietuvoje. Aiškintasi, ar tirtų šalių universitetai turi tokių pasiūlymų ir kaip tie pasiūlymai (jei yra) buvo formuojami ir organizuojami. Taip pat buvo siekiama apibūdinti gerą patirtį, susijusią su tarpdisciplininiais bendraisiais akademiniais pasiūlymais (TBAP), veikiančiais projekto partnerių universitetuose, ir pateikti rekomendacijas tokių pasiūlymų plėtrai tarptautiniu lygiu.

Mūsų projektas atitinka Europos ambicijas dėl švietimo vertės, išdėstytas „Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui“ dėl Europos švietimo erdvės sukūrimo iki 2025 m. Todėl pagrindinis mūsų tikslas – sukurti tarptautinį, tarpdisciplininį ir šiuolaikišką studijų projektą, atsižvelgiant į rekomendacijas dėl teisinio reglamentavimo, organizacinę struktūrą, šio sprendimo metodinius pagrindus, apibrėžtus kaip tarpdisciplininis bendrasis akademinis pasiūlymas (TBAP).

Norėjome pasisemti Europos universitetų patirties organizuojant ir įgyvendinant tarpdisciplininius, tarpprograminius, tarpuniversitetinius ir tarptautinius akademinis pasiūlymus.

Tyrimu siekiama dviejų pagrindinių tikslų: tyrinėjimo ir aprašymo. Pirmas tikslas apima 22 Europos universitetų patirtį organizuojant tarpdisciplininius bendrusis akademinis pasiūlymus (TBAP) savo padaliniuose. Išsamesnė apklausa apima keturių projekte dalyvaujančių universitetų – Silezijos universiteto Katovicuose (Lenkija), Sofijos universiteto (Bulgarija), Vytauto Didžiojo universiteto (Lietuva) ir Alikantės universiteto (Ispanija) – atitinkamą praktiką.

Tyrinėjimo rezultatai aprašomi sistemingai ir nuosekliai. Apraše išskiriami aspektai, svarbūs tarpdisciplininio bendrojo akademinio pasiūlymo (TBAP) planavimui tarptautiniu lygiu. Jis taip pat apima įvairių akademinų centrų skirtingose Europos šalyse perspektyvą, todėl leidžia atlikti lyginamąją analizę.

Tikimasi, kad plataus masto vertinimas, atsižvelgiant į aukščiau išvardintus tikslus, padės modeliuoti tarptautinio tarpdisciplininio bendrojo akademinio pasiūlymo (TBAP) formą kaip bendrą visų projekte dalyvaujančių universitetų pasiūlos elementą. Tai bus indikacijų ir rekomendacijų katalogas, palengvinantis tarptautinio tarpdisciplininio bendrojo akademinio pasiūlymo rengimą ir įgyvendinimą Europos universitetuose.

Pagrindinė mūsų mokslinių tyrimų problema yra tarpdisciplininių, tarpuniversitetinių ir tarptautinių bendrųjų akademinio pasiūlymų organizavimas ir įgyvendinimas. Taigi pagrindinis tyrimo klausimas buvo suformuluotas taip:

Kokiais būdais universitete sukuriamas / galėtų būti sukurtas tarpdisciplininis bendrasis akademinis pasiūlymas (TBAP)?

Operacionalizuojant tyrimo problemas, minėtas tyrimo klausimas buvo sukonkretintas, apibrėžiant penkias tyrimo sritis, papildytas detaliais klausimais. Toliau pateikiamas tyrimo problemų aprašymas:

1. Ar universitete siūlomi bendrieji studijų dalykai, kurių neriboja atskiros studijų programos?
2. Ar TBAP įvedimo strategija yra iš viršaus į apačią (kieno rekomendacija?) ar iš apačios į viršų (kokia?)?
3. Ar universitetas įgyvendina savo TBAP bendradarbiaudamas su kitais šalies ar užsienio universitetais?
4. Kokios yra tikslinės studentų grupės, kurioms skirtas TBAP (pirmos/antrosios/trečios pakopos, nuolatinės/ištęstinės studijos)? Ar studentai iš įvairių grupių, tarp išvardytų aukščiau, gali lankyti tą patį TBAP dalyką?
5. Ar studentui privaloma pasirinkti TBAP dalykus? Jei taip, ar tai privaloma kiekvienam studentui? Kokių mastu tai privaloma? Kaip pagrindžiamas įsipareigojimas (studijų programa, papildomos naudos studijų metu ir kt.)?
6. Ar studentas gali rinktis dalykus iš visos pasiūlymo apimties ar apimties ribotos? Jei taip, tai kaip ir kodėl?
7. Kiek TBAP yra tarpdisciplininis? Ar jis apsiriboja tam tikromis disciplinomis?
8. Kaip vyksta studijų turinio dedamųjų atranka? Kas priima sprendimus? Kaip dažnai keičiasi TBAP objektų rinkinys / forma? Kodėl?
9. Kaip/kiek turėtų būti keičiamas TBAP įgyvendinimas universitete?

Tyrimo metodai, priemonės ir instrumentai bei tyrimo imties charakteristikos ir tyrimo charakteristikos aprašytos pilnoje ataskaitos versijoje (ją galima rasti projekto svetainėje adresu <https://crocodile.us.edu.pl/index.php/en/result-1/>, 2 skyriaus 2.2 ir 2.3 pastraipose).

3. Tarpdisciplininių bendrų akademinių pasiūlymų (TBAP), esančių skirtinguose universitetuose visose projekte dalyvaujančiose šalyse, aprašymas

3.1. Rezultatai

3.1.1. Tiriamos populiacijos apibūdinimas

Anketą užpildė 22 universitetai iš keturių šalių, priklausantys konsorciui:

- devyni Lenkijos universitetai (Opolės universitetas, Jogailos universitetas, Balstogės universitetas, Ščecino universitetas, Lodzės universitetas, Silezijos universitetas, Gdanskio universitetas, Vroclavo universitetas, Varšuvos universitetas),
- penki Bulgarijos universitetai (Šumeno Konstantino Preslavskio universitetas, Pietvakarių universitetas „Neofit Rilski“, Veliko Tarnovo Šv. Kirilo ir Šv. Metodijaus universitetas, Sofijos universitetas „Šv. Kliment Ohridski“, Nacionalinės ir pasaulio ekonomikos universitetas),
- septyni Lietuvos universitetai (Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas),
- vienas Ispanijos universitetas – Alikantės universitetas, konsorciumo narys, kuris atstovauja šalies universitetų situaciją (tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo struktūra Ispanijoje yra vienodai nusakyta visos valstybės reglamentų (2001 m. gruodžio 21 d. Organinis įstatymas 6/2001 dėl universitetų), todėl kiti Ispanijos universitetai būtų atsakę taip pat).

Išsamesnį apklaustų universitetų aprašymą galima rasti pilnoje ataskaitos versijoje (interneto svetainėje adresu <https://crocodile.us.edu.pl/index.php/en/result-1/>, 3 skyrius, 3.1.1. pastraipa).

3.1.2. Tarpdisciplininiai bendri akademiniai pasiūlymai (TBAP), jau egzistuojantys skirtinguose universitetuose visose projekte dalyvaujančiose šalyse

3.1.2.a. TBAP situacija

Dalyvių buvo paprašyta užpildyti klausimyną, remiantis šiuo *tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo* apibrėžimu:

“studijų dalykų pasiūlymas”,

1. kuriam būdingas tarpdisciplininis turinys

arba

2. kuris nepasižymi tarpdalykiniu turiniu, t.y. kiekviename modulyje pateikiamas turinys tik iš vienos disciplinos, tačiau tai yra kitokia disciplina nei kiti pagrindiniai studento studijuojami programos dalykai, pvz. biologijos studentas pasirenka modulį iš disciplinos, kuri skiriasi nuo biologijos (muzika, inžinerija, sociologija ir pan.)

arba

3. kai kurie iš jų yra tarpdisciplininiai, kaip apibrėžta 1 punkte, o kiti yra tarpdisciplininiai, kaip apibrėžta 2 punkte

(išskyrus užsienio kalbas ir kūno kultūros studijų dalykus).

Visi anketas užpildę universitetai patvirtino priėmę tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo apibrėžimą, taip pat patvirtino apie TBAP įgyvendinimą universitetuose, kuriems jie atstovauja.

Į klausimas apie tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo priežastis (rekomendacijos „iš viršaus“, pvz., teisinis reglamentavimas arba motyvacija „iš apačios“, pvz., Universitete įgyvendintas projektas, dėl kurio buvo pateiktas pasiūlymas) pateikti itin skirtingi atsakymai ir jie neatskleidė aiškių, kuriai nors šaliai būdingų, tendencijų. Tik Ispanijos universiteto užpildyta anketa rodo, kad pagrindinė tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo įvedimo priežastis yra šalies teisinis reglamentavimas.

Į apklausą įtraukti skirtingų universitetų TBAP apima studijų dalykus, kuriems būdingas tarpdisciplininis turinys arba galimybė studentams pasirinkti kitą discipliną. Tokia pati schema taip pat gali būti naudojama kuriant tarptautinį TBAP. Apsvarstytos TBAP įvedimo priežastys, skirstomos į „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ požiūrius ir abiejų jų integravimo pavyzdys, pabrėžia būtinybę atsižvelgti tiek į išorinius, tiek į vidinius veiksnius.

Vis dar šiek tiek neįvertintos būsimų studentų susidomėjimo ir poreikių tyrimų bei darbo rinkos ateities prognozės. Studentų studijų interesai į apklausos atsakymus įtraukiami pirmiausia retrospektyviai – ar yra pakankamai studentų, kurie pasirinko skirtingus dalykus. Iš viršaus į apačią – teisinis reglamentavimas, įskaitant pasirenkamųjų dalykų procento reikalavimą, studentų interesus, dėstytojų krūvį ir prieinamumą bei profesinius reikalavimus, yra svarbūs rodikliai, kurie turi būti integruoti į TBAP dizainą.

3.1.2.b. TBAP pozicija dėstytojų organizacinėje struktūroje universitetuose

Vienas anketoje aptartų aspektų buvo susijęs su TBAP padėtimi organizacinėje dėstytojų struktūroje tiriamuose universitetuose. Respondentams buvo užduodami klausimai, kokiose studijų pakopose TBAP siūlomas studentams ir ar jis siūlomas nuolatinį ir iššęstinių studijų studentams bei visų programų studentams (o jei ne, tai kokiais kriterijais vadovaujama nutariant teikti arba apriboti pasiūlymo prieinamumą). Respondentų taip pat buvo paprašyta pagrįsti savo atsakymus.

Kalbant apie studijų pakopas, nepaisant pasiūlymų skaičiaus skirtumo, visos pakopos – pirmoji ir antroji pakopos, doktorantūros ir ilgujų studijų pakopos – yra atstovaujamos visuose universitetuose ir šalyse. Taip pat, nepaisant skirtumų, išryškunami tiek išoriniai, tiek vidiniai aspektai – pasirenkamųjų dalykų pasiūlos išplėtimas, kryptinga studijų kokybė – daugiau kompetencijų ir žinių, studentų karjeros ugdymas, TBAP pagrindimas norminiais reikalavimais, palaikant nuolatinį kokybės užtikrinimą ir pasiūlymų atnaujinimą, atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius poreikius. Tai galioja ir nuolatinį, ir iššęstinių studijų dalykams, išryškėjo vieninga respondentų nuomonė, kad abiejose studijų formose skiriasi tik studijų valandų skaičius, bet ne turinys.

Teigiama, kad didžioji dalis TBAP galioja visoms programoms, kitais atvejais dėl akademinio krūvio ir programų profilio sprendimą priima katedra/fakultetas. Abu rodikliai yra svarbūs kuriant naują TBAP, nes kai kurie iš jų gali būti platūs, tačiau visada išlieka susiję su atitinkamu profiliu ir turimomis žiniomis. Gali būti siūlomos abi formos – pasirinktoms programoms ir visoms programoms, ypač kai kalbama apie laisvai pasirenkamus studijų dalykus, kuriuos baigus gali būti suteikiami arba nesuteikiami ECTS, kurie nusako studentų krūvį bei kvalifikacijų pripažinimą.

3.1.2.c. TBAP universalumo / bendro pobūdžio universitetuose mastas

Kita dalis klausimų buvo susijusi su TBAP universalumo / bendro pobūdžio lygmenimis apklaustuose universitetuose (kaip juos suvokė mokymo organizatoriai). Išskirti trys pasiūlymo universalumo / bendro pobūdžio kriterijų tipai:

- fakultetas – universitetas – šalis – Europa,
- studijų pakopos,
- Žinių disciplinos – žinių sritys.

Kalbant apie TBAP pasiūlą įvairiems universiteto fakultetams, šalies ar užsienio universitetams, daugumoje jų TBAP išryškėjo kaip universitetinis pasiūlymas, o tarpuniversitetinė praktika priklauso nuo projekto ar užmegzto bendradarbiavimo. Tarptautinis tarpdisciplininis bendradarbiavimas nėra įprastas, pateikiami bandomieji nacionalinio pasiūlymo pavyzdžiai ir iš daugiau nei vienos šalies.

Verta atkreipti dėmesį į Ispanijos patirtį, kur aiškiai reglamentuojamas išklaustyti universitetinių kursų (dalykų/modulių) įskaitymas, nes baigtų TBAP įskaitymas ir pripažinimas yra svarbus klausimas naujai kuriamam TBAP, ypač tarptautiniams kursams.

Kalbant apie studijų pakopas, kai kurie apklausos atsakymai atskleidžia, kad TBAP yra bendras įvairioms studijų pakopoms, tačiau išankstinio pasirengimo reikalavimai kelia tam tikrų apribojimų ir šis klausimas taip pat turi būti svarstomas pirmosios, antrosios pakopos ir doktorantūros studijų atvejais. Šiuo atžvilgiu TBAP dizainas gali būti lankstus – gali būti pritaikomas visoms studijų pakopoms, įtraukiant kursą į diplomo priedėlį.

Dauguma TBAP yra skirti skirtingoms studijų pakopoms. Kursas, siūlomas visų studijų pakopų studentams, gali būti įmanomas tik plačios aprėpties TBAP, o apklausa apie studentų suvokimą gali išryškinti konkrečius akcentus šiuo požiūriu.

Kalbant apie bendrą TBAP pobūdį ir atitolimą nuo pagrindinės disciplinos, respondentai mini įvairių disciplinų dalykus, vienos krypties dalykus, tarpdisciplininius pasiūlymus ir studijų programos pagrindinės disciplinos dalykus. Visos šios galimybės gali būti naudojamos. Tarptautiniame TBAP, atlikus studentų susidomėjimo ir tokio kurso paklausos apklausą, gali būti atsižvelgta į tikslinių grupių pageidavimus, o kurso pripažinimas tebėra svarbus klausimas, kurį reikia apsvarstyti.

3.1.2.d. TBAP pobūdis ir prieinamumas studentų požiūriu

Kitas anketos klausimai susiję su studentų požiūriu. Klausimyno autorius domino du esminiai dalykai: ar TBAP studentams yra privalomas (ir jei taip, tai koku mastu) ir kokia apimtimi visas TBAP yra prieinamas studentui.

TBAP apimtis ir prieinamumas atskleidžia skirtumus, priklausančius nuo privalomo ir pasirenkamo TBAP reguliavimo ir įtraukimo. Vieni TBAP yra baigiami atsiskaitymu, kiti – nebūtinai, pastarieji tiesiog suteikia studentams papildomų kompetencijų ir nėra įtraukiami į diplomo priedėlį.

Nedidelė respondentų atsakymų dalis rodo, kad tarpdisciplininiai pasiūlymai yra visiškai prieinami visiems studentams ir mažiau deklaruojami privalomi pasiūlymai. Išlieka svarbus klausimas, ar ir kaip TBAP dalyko baigimas atsispindi studijų eigoje, ypač tais atvejais, kai dalyko baigimas neužfiksuojamas.

Kalbant apie pasiūlymų apimtį – nepaisant to, ar studentų pasirinkimas ribojamas, ar studentai turi galimybę rinktis iš viso tarpdalykinio akademinio pasiūlymo, tarptautiniam TBAP gali būti taikomas laisvas pasirinkimas, nes jis nėra integruotas į studijų programą. Pagrindinė problema išlieka ta, kad jis plečia asmeninę patirtį, tai yra laisvas pasirinkimas ir jis turi būti kažkaip pripažintas.

3.1.2.e. TBAP pasiūlymo kūrimas universitetuose

Atskira klausimų tematika buvo TBAP kūrimo metodai apklaustuose universitetuose. Respondentų buvo paprašyta pasidalinti patirtimi kuriant ir modifikuojant aptariamą pasiūlymą.

17 klausimas apėmė dvi galimybes: „tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas yra fiksuotas, o dalykai jame keičiami arba pridedami pagal poreikį“ ir „tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas yra reguliariai atnaujinamas“ (žr. priedo 15 diagramą). Atsakymai buvo įvairūs, tačiau išryškėjo tendencija reguliariai atnaujinti pasiūlymą. Respondentai, patvirtinę reguliary savo TBAP atnaujinimą, pasirinko keturis atnaujinimo būdus, o proporcija tarp pasirinkimų iš esmės nesiskyrė: reaguojant į studentų poreikius; atliepiant išorės suinteresuotų šalių poreikius; konsultuojantis su dėstytojais; ir organizuojant konkursą, kuomet dėstytojai siūlo įtraukti dalykus į tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą (Ispanijos universitetai papildomai paaiškino, kad atsakymai į šį klausimą gali skirtis priklausomai nuo universiteto, tačiau dažniausiai visi minimi variantai yra galimi).

Apibendrinant galima pasakyti, kad metodai, kuriuos taiko universitetai kurdami TBAP, yra fiksuotų dalykų naudojimas, kurie yra keičiami ar papildomi, ir reguliarus atnaujinimas, atsižvelgiant į studentų susidomėjimą tam tikrais dalykais, universiteto misiją ir studentų poreikį naujiems dalykams, darbo rinkos poreikių atliepimą. Nurodytą atsakymą „dalykus apibrėžia institucijos, nesikonsultavus su studentais, dėstytojais ar išorės suinteresuotomis šalimis“, tikslinga vertinti kaip galimą apribojimą, atsižvelgiant į galimybes ir akademinį krūvį.

Kuriant naują tarptautinį pasiūlymą į studentų ir išorės suinteresuotų šalių poreikius turi būti labiau atsižvelgiama.

3.1.3. Nuomonės dėl galimybių tobulinti TBAP organizavimą universitetuose

Paskutinis klausimas buvo susijęs su išvadamis, apmąstymais ir pasiūlymais, kuriuos respondentai galėtų pateikti dėl TBAP organizacijos keitimo savo universitetuose. Anketoje buvo pateikti keli atsakymų variantai ir vieta individualiems atsakymams.

Apsvarstytos rekomendacijos dėl TBAP tobulinimo atskleidžia kelias pagrindines sritis: pasiūlymą leisti rinktis studentams iš daugiau studijų programų; leisti rinktis visų studijų pakopų ir formų studentams; leisti patiems studentams rinktis dalykus ir siūlyti platesnį dalykų spektrą. Visi jie aktualūs ir apima papildomas rekomendacijas nacionaliniu lygiu, siūlančias tarpuniversitetinį bendradarbiavimą, balų / ECTS suteikimą ir reguliarių studentų apklausų organizavimą bei atsiliepimų surinkimą.

3.2. Išvados

Išnagrinėta praktika aiškiai rodo, kad kuriant tvarų tarptautinį TBAP reikia atsižvelgti į daugybę veiksnių. Pasiūlymas turi pasižymėti lankstumu, kad būtų lengvai pritaikomas prie nacionalinių reikalavimų, universiteto poreikių, studentų lūkesčių ir išorės suinteresuotų šalių poreikių.

Rezultatai aiškiai parodo reguliavimo sistemų ir universitetų sprendimų skirtumus įvairiose šalyse. Apklausoje dalyvavusių skirtingų universitetų TBAP apima kursus, kuriems būdingas tarpdisciplininis turinys, tai galimybė studentams pasirinkti skirtingas disciplinas. Tai taip pat gali būti naudojama kuriant tarptautinį TBAP. Apsvarstytos TBAP įvedimo priežastys, skirstomos kaip motyvacija „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ ir kaip abu

požiūrius integrajantis pavyzdys, pabrėžia būtinybę atsižvelgti tiek į išorinius, tiek į vidinius veiksnius.

Vis dar tam tikru mastu neįvertintas būsimų studentų susidomėjimas, apklausų poreikis ir darbo rinkos ateities prognozės. „Iš viršaus į apačią“ teisinis reglamentavimas, įskaitant pasirenkamųjų kursų procento reikalavimą, studentų interesus, dėstytojų krūvį ir prieinamumą bei profesinius reikalavimus, visa tai yra svarbūs rodikliai, kurie turi būti integruoti į TBAP dizainą.

Kalbant apie studijų pakopas, nepaisant skirtingo pasiūlymų skaičiaus, visos pakopos – pirmoji ir antroji studijų pakopos, vientisosios studijos ir doktorantūra yra atstovaujamos visuose universitetuose ir šalyse. Taip pat, nepaisant skirtumų, išryškunami tiek išoriniai, tiek vidiniai pagrindimai – siūlomų pasirenkamųjų dalykų plėtra, kryptinga ugdymo kokybė – platesnė kompetencija ir žinios, studentų paruošimas karjeros plėtrai, nurodant, kad TBAP kaip ir studijų programos yra pagrįstas norminiais reikalavimais, atitinka nuolatinį kokybės užtikrinimą ir pasiūlymų atnaujinimą, atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius poreikius. Tai galioja tiek dieninėse, tiek neakivaizdinėse studijose siūlomiems kursams; respondentai vieningai teigia, kad abiejose studijų formose gali skirtis tik valandų skaičius, bet ne turinys.

Apsvarstytos rekomendacijos dėl TBAP tobulinimo leidžia teikti kursą kelių programų, studijų pakopų ir formų studentams, suteikia galimybę patiems rinktis dalykus ir platesnį dalykų spektrą. Visi jie aktualūs ir apima papildomas rekomendacijas nacionaliniu lygiu, siūlančias tarpuniversitetinį bendradarbiavimą, balų / ECTS suteikimą ir reguliarių studentų apklausų organizavimą bei atsiliepimų surinkimą.

Iš visų pateiktų atsakymų išryškėja kelios pagrindinės sritys, į kurias reikia atsižvelgti kuriant tarptautinį TBAP:

1. lasivė studentams pasirenkant rinktis studijų dalykus,
2. norminių reikalavimų ir apribojimų laikymasis,
3. išklauso TBAP pripažinimas ir įskaitymas,
4. lankstus dizainas, siekiant nuolatinio tobulėjimo ir prisitaikymo prie visų pakopų ir formų studijų,
5. reguliarios apklausos ir grįžtamasis ryšys iš studentų bei suinteresuotų šalių.

4. Išvados ir rekomendacijos dėl tarpdalykinio akademinio pasiūlymo kaip bendro visų projekte dalyvaujančių universitetų didaktinio pasiūlymo elemento

5.1. (Tarptautinio) tarpdisciplininio bendro akademinio pasiūlymo ((T)TBAP) valdymas

Tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas (TBAP) yra neatskiriama sudedamoji visų šalių partnerių studijų programų dalis. Šio pasiūlymo mastas ir jo reikšmė specializuotam ugdymui įvairiose šalyse skiriasi. Nepaisant to, atsižvelgiant į priimtą sistemos struktūrą, kiekvienoje šalyje buvo sukurtos organizacinės struktūros (subjektai, kolegialūs organai), kurios įgyvendina arba valdo tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą. Šios struktūros vykdo konkursus, kurių tikslas – atrinkti modulius, kurie bus įtraukti į pasiūlymą, atnaujinti jį, užtikrinti jo patrauklumą, aktualumą ir teisingumą. Tai apima tiek teisinius aspektus (atitiktį visuotinai taikomiems reglamentams ir universiteto taisyklėms), tiek „techninius“ aspektus, pvz., ar studijuojant tarpdalykinio akademinio pasiūlymo modulius pasiekiami numatomi studijų rezultatų, ar jiems skiriamas tinkamas valandų ir ECTS kreditų skaičius, ar juos dėsto kvalifikuotas ir kompetentingas akademinis personalas. Be to, šie subjektai vykdo dalykų atranką studentams įdarbinimo metu ir atlieka vertinimus (auditorijos patikrinimus) siekiant užtikrinti kokybę. Šie subjektai (organizacinės struktūros, kolegialūs organai) šalyse partnerėse yra: TBAP taryba Lenkijoje, Studijų komisija (CEFUA) ir Valdančioji taryba, Mokymosi visą gyvenimą centras Ispanijoje, Specialioji komisija Lietuvoje.

Rekomenduojama, kad subjektai, atsakingi už tarpdalykinį akademinį pasiūlymą kiekvienoje šalyje partnerėje, turėtų panašias kompetencijas organizuojant ir valdant akademinį pasiūlymą. Kita svarbi rekomendacija šiuo klausimu – atskirose šalyse partnerėse už TBAP veiklą atsakingų subjektų (kolegialių organų) organizacinės struktūros suderinimas. Esant dermei šioje srityje bus lengviau valdyti ir skleisti informaciją, taip pat standartizuoti akademinį pasiūlymą šalių partnerių lygmeniu. Šie tikslai gali būti pasiekti tinkamai suformavus už TBAP atsakingų subjektų kompetencijas ir organizacinę struktūrą teisės aktuose, laikantis rekomendacijų.

5.2. Tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo bendrumo lygiai (kryžminis ir tarpinis)

Tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas, pritaikytas šiuolaikinio pasaulio poreikiams, turėtų atitikti vis sąmoningesnių ir reiklesnių studentų lūkesčius. Specializacija ir profesionalumas, kuriems reikalingas išsamus specializuotas išsilavinimas, neturi užgožti būtinybės plėsti studentų akiratį bendrojo lavinimo srityje. Jaunimo siekis yra ne tik įgyti aukštąjį išsilavinimą, bet įgyti išsilavinimą, įgalinantį realizuoti save ir tenkinti savo poreikius. Tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas turėtų padėti įveikti šiuos iššūkius.

TBAP, priklausomai nuo tyrimo dalyvaujančios šalies partnerės ir net institucijos, siūlomas įvairių studijų pakopų studentams. Tarp išnagrinėtų institucijų šis pasiūlymas yra skirtas tik bakalauro ar magistrantūros studijose; taip pat yra aukštųjų mokyklų, siūlančių bendrus dalykus visų studijų pakopų (pirmosios ir antrosios pakopos, vientisųjų ir doktorantūros studijų) studentams.

Rekomenduojama, kad tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas būtų orientuotas į visas šalis partneres ir jų aukštąsias mokyklas, visų pakopų studijas. Šiuo atžvilgiu nėra jokių esminių priešasčių nustatyti apribojimus. TBAP prielaidos ir tikslai yra svarbūs kiekvienai aukštojo mokslo pakopai. Svarbu atsiminti, kad akademinis pasiūlymas turi būti parinktas taip, kad užsiėmimų apimtis ir turinys atitiktų atitinkamą studijų lygį, nors neatmetama galimybė tam tikrą dalykų grupę siūlyti įvairių pakopų (ypač antrosios pakopos ir vientisųjų studijų) studentams. Tokiais atvejais ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad būtų užtikrintas atitinkamas studijų rezultatų lygmuo, tinkamas kiekvienai studijų pakopai.

Rekomenduojama, kad tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas turėtų arba galėtų turėti (priklausomai nuo poreikių) ne tik vidinį charakterį (atitinkamai aukštosios mokyklos viduje, prieinamas įvairių institucijos vadovaujamų disciplinų studentams), bet ir tarpuniversitetinį (kaip šiuo metu yra Lietuvoje). Taip galima pasiekti sinergijos efektą, pasireiškiantį galimybe pasinaudoti platesnės grupės akademinį dėstytojų, dažnai turinčių unikalią patirtį, žiniomis, kompetencijomis ir įgūdžiais. Ne kiekvienoje institucijoje yra tokio įvairialypio išsilavinimo darbuotojų, kurie galėtų pasiūlyti studentams užsiėmimus, apimančius platų dalykų spektrą. Be to, tam tikras konkretaus dėstytojo mokslinių interesų laukas, kartu su plačia specializacija, dažnai neleidžia pradėti užsiėmimų vienoje aukštojo mokslo institucijoje dėl siauros potencialiai suinteresuotų studentų grupės (čia nekalbama ne apie mažą dalykinę užsiėmimo vertę ar menkus dėstytojo nuopelnus, bet apie nišinį

dėstytojo negrinėjimų temų pobūdį). Kuriant tarpinstitucinį akademinį pasiūlymą, nišinės temos dalykų viduje pasiektų platesnį potencialių gavėjų ratą. Pavyzdys šiuo atžvilgiu gali būti tarpinstitucinis pasiūlymas akademinėms Kauno institucijoms, kur sukurtas tarpuniversitetinis pasiūlymas, leidžiantis keturių universitetų studentams laisvai rinktis dalykus iš kitų Kauno universitetų, įskaitant išklaustytą pasiūlymą gimtojoje institucijoje. Ilgalaikėje perspektyvoje pageidautina ir todėl rekomenduojama sukurti (iš pradžių ribotu mastu) tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą tarptautiniu lygiu. Gera platforma bandomajam įgyvendinimui yra dalykų, skirtų studentams iš „Transform4Europe“ aljanse dalyvaujančių institucijų, sukūrimas. Daugeliu atvejų tai bus nuotoliniai užsiėmimai, tačiau neatmetama, kad akademiniai pasiūlymai bus kuriami vadinamųjų vasaros ar žiemos mokyklų metu (apie tai bus kalbama toliau). Papildomas privalumas išplečiant tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą už savo institucijos ar, ypač šalies, kurioje institucija yra įsikūrusi, ribų yra aukštojo mokslo institucijų atvirumas ir misija Europos transformacijos procesuose – be kitų veiklų, per studentų ugdymą ir mokymą. Todėl į užsienio studentus orientuoto tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo ugdymo programa turėtų būti kuo universalesnė, įtraukesnė, proeuropietiškesnė ir formuojama remiantis trimis ramsčiais: skaitmenine, aplinkosaugine ir socialine transformacija.

Rekomenduojama, kad tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo apimtis, taigi ir studentams siūlomų modulių skaičius priklausytų nuo studijų programos, kuri savo ruožtu gali būti reglamentuojama įstatymais (dažniausiai, bet ne išimtinai – nacionaliniais). Tokį efektą galima pasiekti sukūriant vadinamuosius pasirenkamųjų modulių krepšelius. Esminis veiksnys, nulemsiantis konkretaus modulio priskyrimą tam tikram krepšeliui, bus teisinis reglamentavimas, kuris tam tikru būdu formuoja studijų programos turinį, leidžiantį tos disciplinos studentams įgyti reikiamas žinias, kompetencijas ir įgūdžius. Tai gali būti labai tarpdisciplininiai dalykai, prieinami daugeliui studijų programų, kai pagal teisinį reglamentavimą studentai turi įgyti žinių, kompetencijų ir įgūdžių tik iš tam tikros, plačios srities, arba orientuoti į vieną studijų programą, kai reglamentavimas yra labai individualus ir specifinis. Todėl tinkamo tipo akademinio pasiūlymo pasirinkimas turėtų priklausyti studijų programos komitetui (ar kitam už konkrečią studijų programą atsakingam organui), o pasiūlymo struktūra (jo konstrukcija, esminis turinys, krepšelių skaičius ir tipas), kaip nurodyta anksčiau, turėtų priklausyti nuo subjektų (kolegialių organų), kurie įveda arba valdo TBAP. Daugeliu atvejų teikiami akademiniai pasiūlymai jau yra tarpdisciplininio pobūdžio tiek

kalbant apie visą pasiūlymą (kaip Bulgarijoje, vasaros ir žiemos mokyklų forma), tiek apie atskirus siūlomus modulius (kaip Lenkijoje, Lietuvoje ir Ispanijoje).

Rekomenduojama, kad tarpdisciplininis akademinis pasiūlymas praturtintų visų studijų programų studentų žinias, kompetencijas ir įgūdžius, įgyvendinant kitų disciplinų dalykus. Tačiau šie dalykai neturėtų būti tikrosios nuolat programose dėstomų dalykų kopijos; vietoje to jie turėtų būti pritaikyti studentams, kurių pagrindinė ugdymo programa yra kitokio profilio. Atsivėrus sienoms, ypač Europos Sąjungoje, viena vertus, padidėjo informacijos ir duomenų srautas, kita vertus, atsirado anksčiau nežinomų reiškinių ir grėsmių. Tad aukštosios mokyklos turėtų patenkinti studentų poreikį suprasti naujus reiškinius ir iššūkius. Specializuotas išsilavinimas, orientuotas į siaurai apibrėžtą specializaciją (kuri būtina dėl reikšmingo darbuotojų procesų ir užduočių sudėtingumo), neleidžia tinkamos ir pasitenkinimą teikiančios savirealizacijos neprofesinėje gyvenimo sferoje. Dėl šios priežasties būtina turėti galimybę rinktis ne pagrindinės disciplinos mokomąjį pasiūlymą, kuris leistų įgyti papildomų ar pridėtinių žinių, įgūdžių ir socialinių kompetencijų pagrindinėje studijų srityje.

Rekomenduojama neapriboti ir neįpareigoti dalykus iš tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo įgyvendinti apibrėžta forma ar dažnumu. Ypatingas TBAP pobūdis, atsirandantis dėl aukščiau aprašytų jam būdingų bruožų, reiškia, kad dalykų įgyvendinimas neturėtų apsiriboti tik paskaitomis arba, priešingai, seminarais ar kūrybinėmis dirbtuvėmis. Už akademinio pasiūlymo formavimą atsakingi organai turėtų lanksčiai spręsti šiuos klausimus ir leisti akademiniams dėstytojams pasirinkti tokią mokymo formulę, kuri būtų patogi ir studentams, ir jiems patiems, o svarbiausia, geriausiai atitinkančią dėstomo turinio specifiką. Kartais paskaitos formatas yra geriausias būdas perteikti numatytas žinias, kompetencijas ir įgūdžius, o kartais tai gali būti seminarai, kūrybinės dirbtuvės, laboratorijos, išvykos ar užsiėmimai lauke. Už pasiūlymo formavimą atsakingų organų vaidmuo yra moderuoti ir patarti dėstytojams, kaip tinkamai spręsti šį klausimą. Panašus požiūris turėtų būti taikomas ir užsiėmimų formai. Šiuolaikiniame pasaulyje nebūtina, o kartais net nepageidautina, kad užsiėmimai vyktų asmeniškai. Nuotolinis mokymasis gali būti geresnis sprendimas TBAP dalykų įgyvendinimui. Taip pat turėtų būti leidžiamas hibridinis mokymas(is), kai užsiėmimuose asmenys ir studentai dalyvauja gyvai ir nuotoliu. Nereikėtų atmesti ir mišrių formų, tiek sinchroninių, tiek asinchroninių. Reikėtų vadovautis principu, kad kuo platesnis potencialių gavėjų spektras (t. y., studentai ne tik iš vieno universiteto fakulteto, bet ir iš

kelių fakultetų), tuo daugiau užsiėmimų turi būti pasiekiami nuotoliniu būdu. Tokiais atvejais patariama organizuoti hibridinius užsiėmimus. Ši forma turėtų būti rekomenduojama tokiems TBAP, kurie skirti studentams iš skirtingų aukštųjų mokyklų vienoje šalyje arba tarptautiniams pasiūlymams. Logistinės priežastys neturėtų apriboti pasirenkamųjų modulių prieinamumo, tokiu atveju pasiūlymas būtų tik iliuziškai atviras. Papildoma neigiama tokio akivaizdaus pasiūlymo atvėrimo studentams iš išorės universitetų pasekmė būtų tikrosios atskirties suvokimas. Šie studentai žinotų, kad potencialiai jie turi galimybę dalyvauti juos dominančiuose užsiėmimuose, tačiau tai nereiškia realios galimybės gauti naudos iš jų, jaučiant, kad vienintelė kliūtis išskyrimui yra nuo jų nepriklausantis atstumas. Todėl rekomenduojama užsiėmimų įgyvendinimo formą visada apgalvoti (idealiu atveju, parengti kaip strategijos dalį) ir pirmiausia ją pritaikyti dalyko specifikai, o galiausiai – dėstytojo patogumui.

Rekomenduojama, kad subjektams (kolegialiams organams), atsakingiems už tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo formavimą, būtų suteikta laisvė nustatyti siūlomų užsiėmimų tvarkaraštį. Galima planuoti ciklinius, kassavaitinius užsiėmimus visą semestrą arba kompleksinius užsiėmimus, trunkančius vieną savaitę. Pastarasis variantas ypač tinkamas, kai TBAP įgyvendinamas kaip vasaros (žiemos) mokyklų dalis, t. y. kaip mokymo(si) ciklas, vykstantis ne įprasto studentų studijų proceso metu. Kuriant TBAP užsiėmimų tvarkaraštį, būtina atsiminti, kad jis yra skirtas skirtingų kryptių, tam tikrų universiteto fakultetų, taip pat skirtingų aukštųjų mokyklų studentams. Dėl šios priežasties praktiškai neįmanoma sinchronizuoti skirtingų kursų studentų užsiėmimų tvarkaraščius su TBAP tvarkaraščiu, nebent būtų rezervuojami pasirenkamiesiems užsiėmimams skirti laikotarpiai. Kitaip tariant, kurso užsiėmimus planuoti reikėtų taip, kad jie nesutaptų su TBAP užsiėmimais, kuriems būtų rezervuota konkreti dieną ir nurodyti laiko tarpniai. Tai leistų studentams lankyti abiejų tipų užsiėmimus, nepakenkiant studentų galimybei rinktis iš pasirenkamojo modulio pasiūlymo. Priešingu atveju studentų dalyvavimą pastarajame reguliuotų kurso dalykai, prie kurių tvarkaraščio jie turėtų prisitaikyti. Kuriant tarpuniversitetinį ar tarptautinį tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą, už TBAP formavimą atsakingi subjektai (kolegialūs organai) turi susitarti dėl paskirtų laiko tarpnių tvarkaraščio.

Taip pat rekomenduojama tarpdisciplininį akademinį pasiūlymą įgyvendinti vasaros (žiemos) mokyklų arba intensyvaus mobilumo savaitių forma. Sugrupuotų užsiėmimų metu studentai visapusiškiau, greičiau ir efektyviau įsivaina akademinio personalo perduodamas

žinias, kompetencijas, įgūdžius, o tai atsispindi studijų programose. Geras pavyzdys šiuo atžvilgiu yra užsiėmimų Bulgarijos universitetuose formatai. Vasaros (žiemos) mokyklose arba intensyvių mobilumo savaitių metu sprendžiamos problemos turėtų būti tarpdisciplininio pobūdžio arba susijusios su kita studijų sritimi ir atitikti TBAP tikslus. Natūralu, kad net ir minėtu užsiėmimų formatais studentų lankomi dalykai turėtų būti pripažinti kaip studijų programos dalis, o ne traktuojami kaip papildomi ar kursų medžiaga paremti užsiėmimai. Vasaros (žiemos) mokyklos ar intensyvios mobilumo savaitės turėtų tarnauti kaip studijų programos įgyvendinimo priemonė, suteikianti patrauklumo perteikiamam turiniui, leidžianti sudaryti studijų dalykų grupių planavimą, o tai ne visada įmanoma naudojant tradicinį mokymo savaitiniais ciklais modelį.

Rengiant tarpdisciplininio akademinio pasiūlymo dalykus (tiek idėjos, dalyko aprašymo, numatytų tikslų, tiek faktinio mokymo prasme), rekomenduojama bendradarbiauti su dėstytojais ir išorės suinteresuotosiomis šalimis. Tai apima asmenis ne iš universitetų – įvairių profesinių asociacijų, federacijų, rūmų atstovus ir praktikus, kuriems naudingos absolventų (įmonių ar viešųjų įstaigų) žinios, kompetencijos ir įgūdžiai. Puikus tokio bendradarbiavimo, kuris praturtina TBAP, pavyzdys yra Ispanijoje sukurta praktika. Šio bendradarbiavimo dėka TBAP švietimo prielaidos ir tikslai gali būti įgyvendinami didesniu mastu.

5.3 Organizacija

Rekomenduojama, kad dėstytojai, atsakingi už užsiėmimų vedimą tarpdisciplininiame akademiname pasiūlyme, turėtų aukštąjį išsilavinimą ir specializaciją, susijusią su atitinkama žinių sritimi ir dokumentuotą šios srities mokslinėmis publikacijomis. Tačiau asmenys, turintys didelę profesinę patirtį arba pripažintą prestižą, gali būti akademinio personalo dalimi net ir neturėdami atitinkamo universitetinio išsilavinimo, gavę subjekto (kolegialaus organo), atsakingo už TBAP formavimą, sutikimą. Gerų tokios dėstytojų atrankos pavyzdžių galima rasti Ispanijoje.

Rekomenduojama, kad TBAP būtų nuolat vertinamas ir tobulinamas atsižvelgiant į studentų ir išorės suinteresuotųjų šalių poreikius, taip pat į ugdymo tikslus ir mokslo pažangą. Tiek vertinimo metodas, tiek jo dažnumas (kasmetinis konkursas, dalykų atnaujinimas pagal poreikį arba visų siūlomų dalykų įtraukimas, paliekant studentams visą

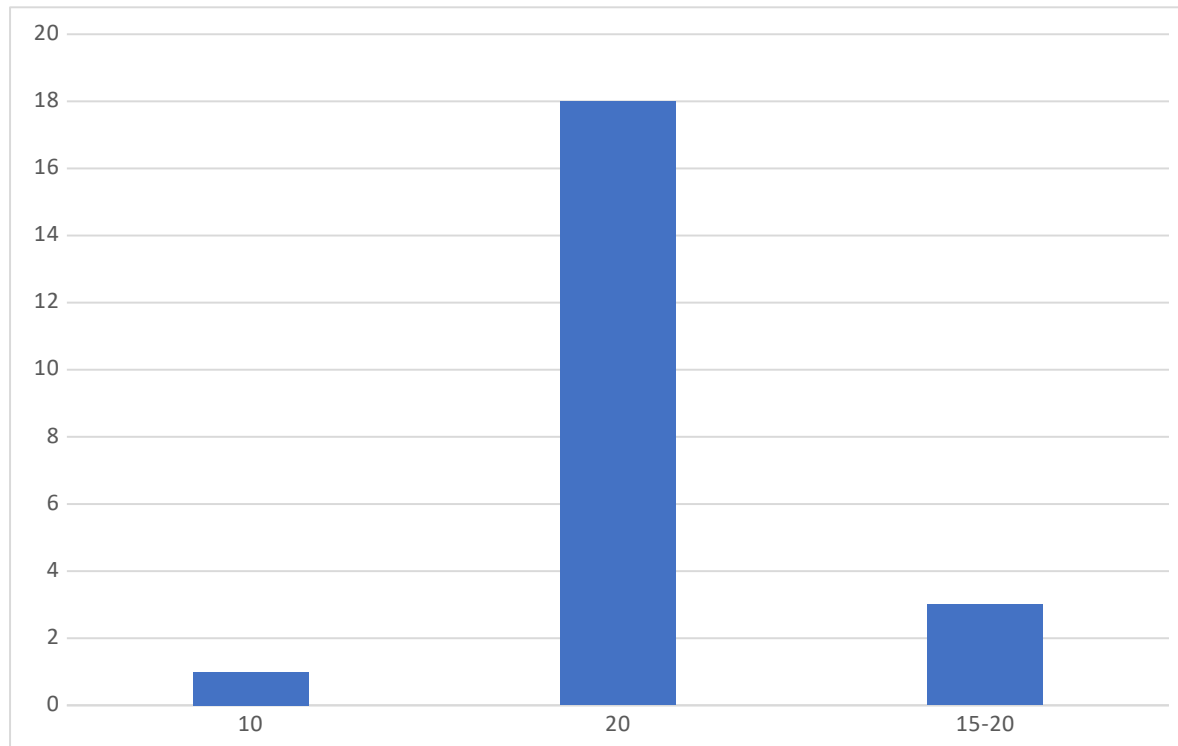
pasirinkimą) turėtų būti paliktas subjektui (kolegialiam organui), atsakingam už TBAP formavimą.

Studentams rekomenduojama rinktis dalykus iš skirtingų studijų krypčių (išskyrus įstatymų reikalaujant), kad jie galėtų įgyti tarpdisciplininius pasiekimus.

Rekomenduojama, kad studento dalyvavimas pasirinktuose kursuose ar specializuotuose moduluose, taip pat vasaros (žiemos) mokyklose būtų patvirtintas atitinkamais pažymėjimais ar mikrokredencialais.

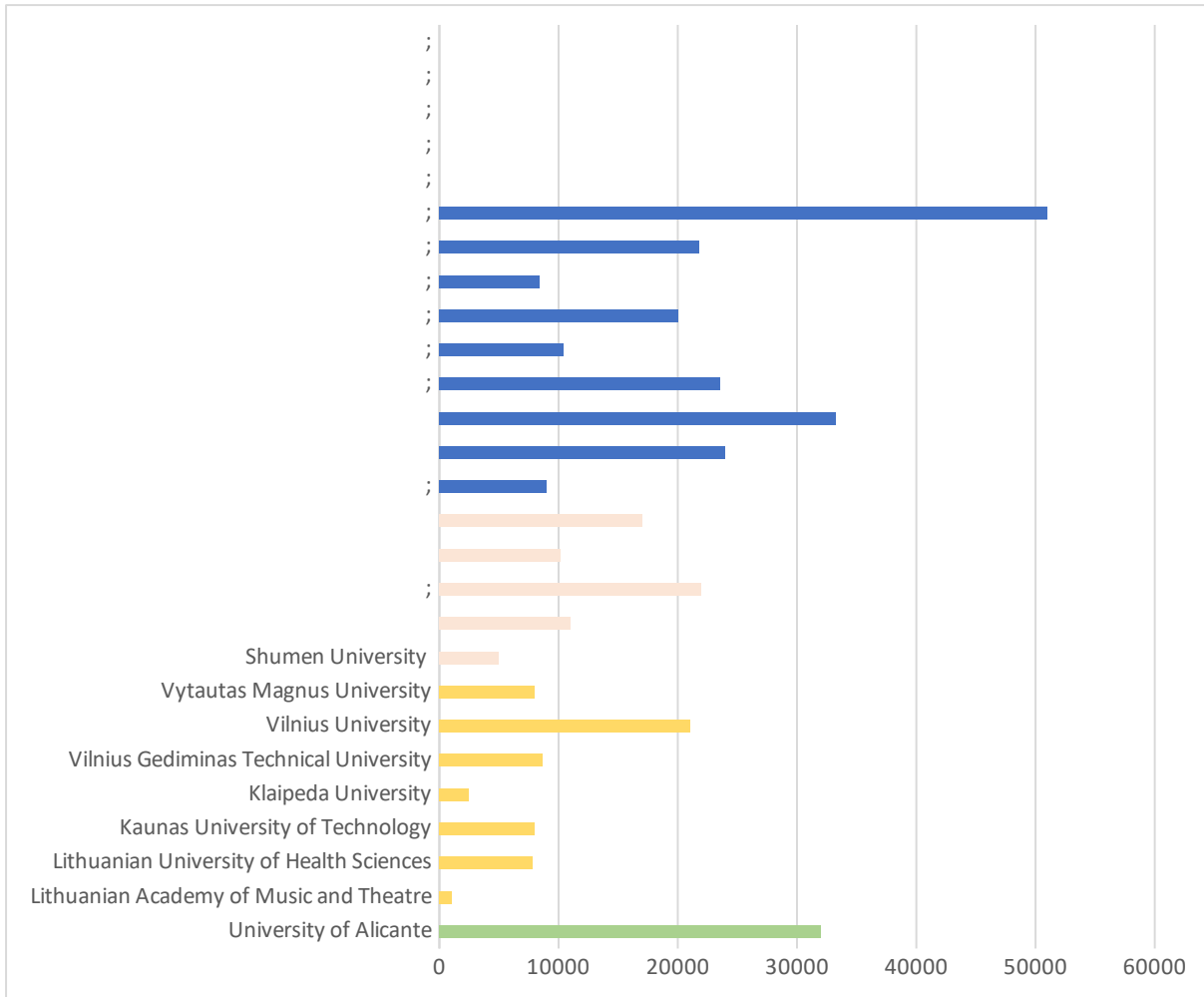
Annex

CHART 1: THE NUMBER OF DISCIPLINES REPRESENTED BY TEACHERS CONDUCTING CLASSES AT THE UNIVERSITY

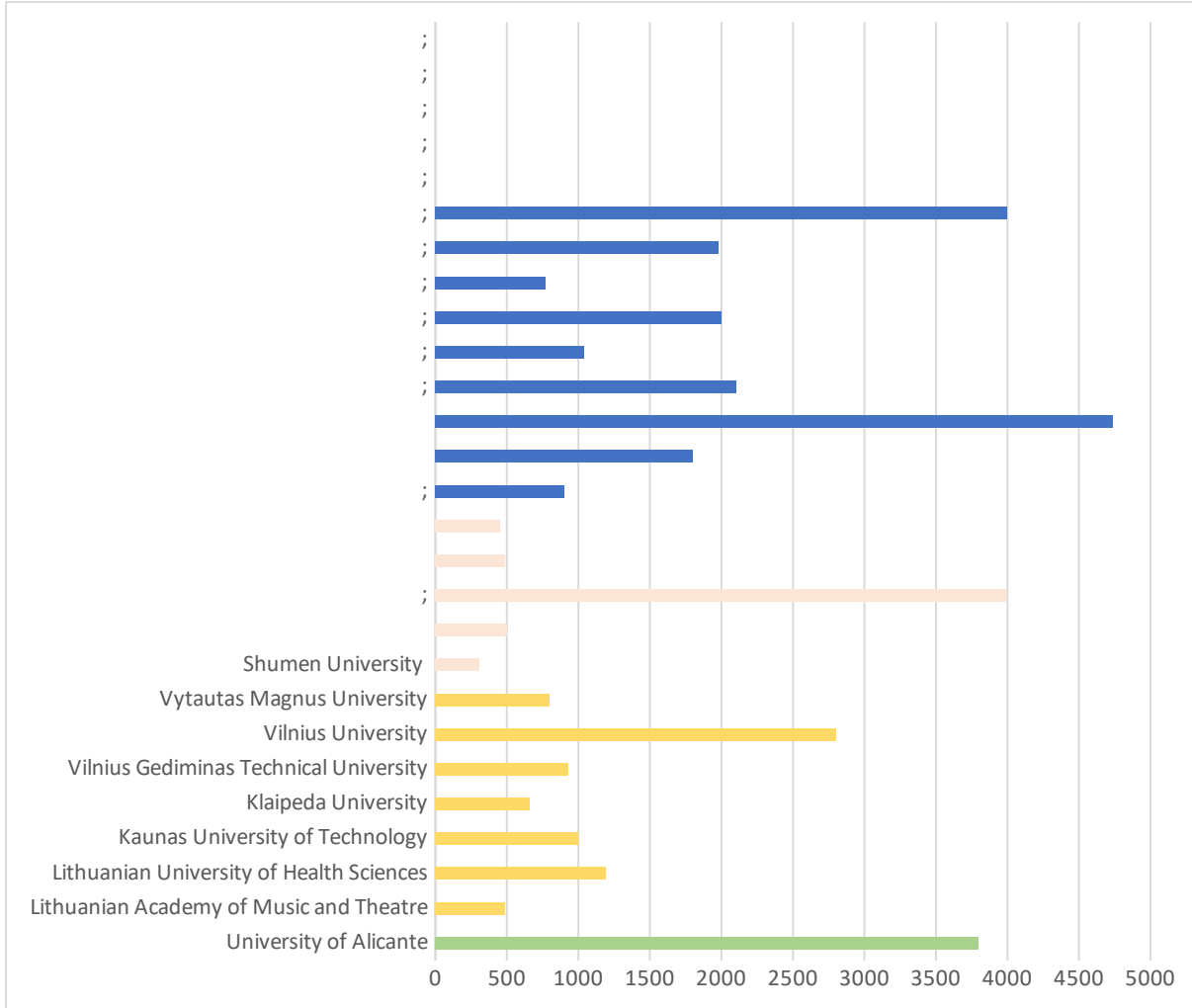
Source: own research and calculations.

CHART 2: THE NUMBER OF STUDENTS AT THE UNIVERSITY

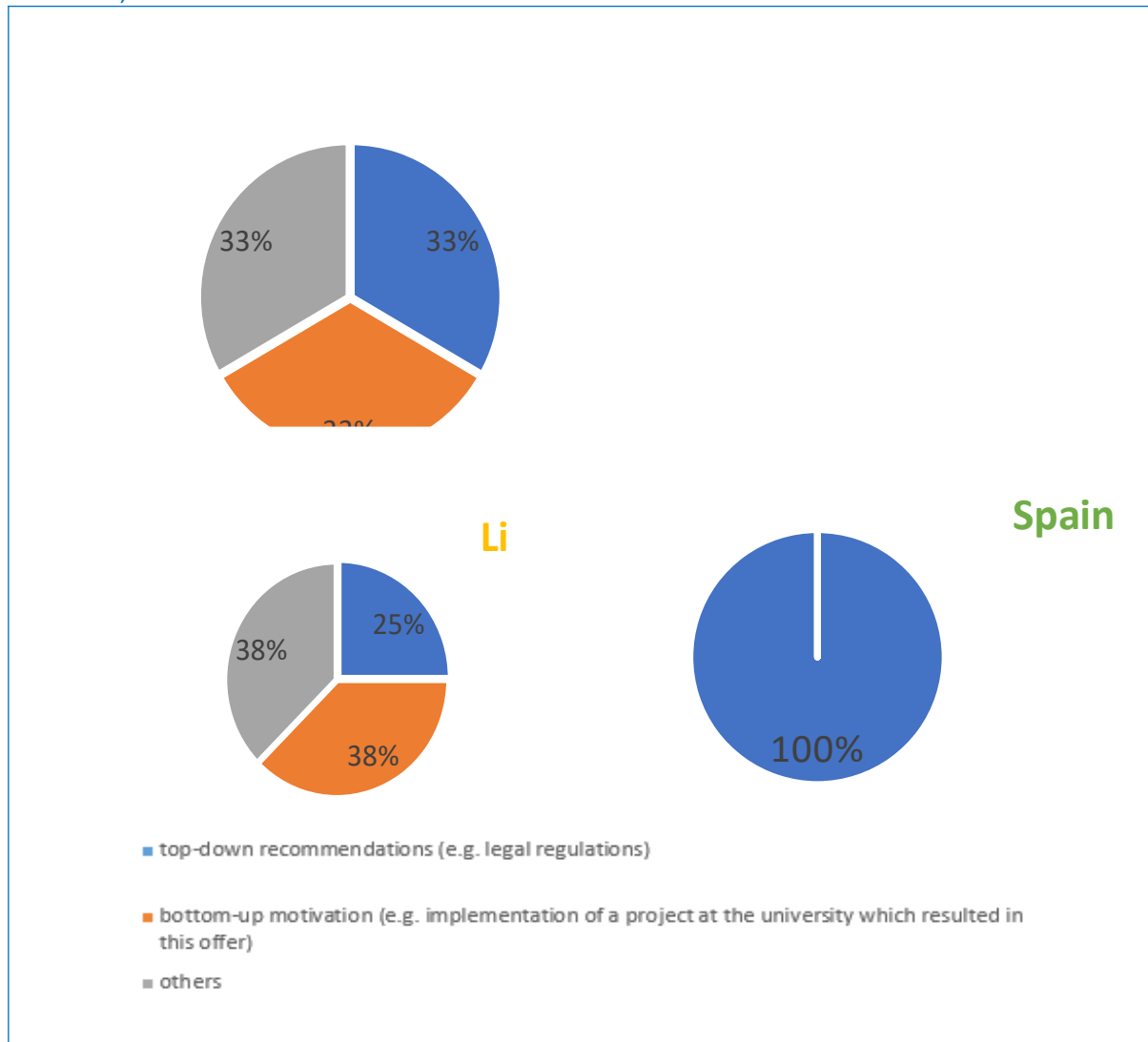
Source: own research and calculations.

CHART 3: THE NUMBER OF TEACHERS CONDUCTING CLASSES AT THE UNIVERSITY

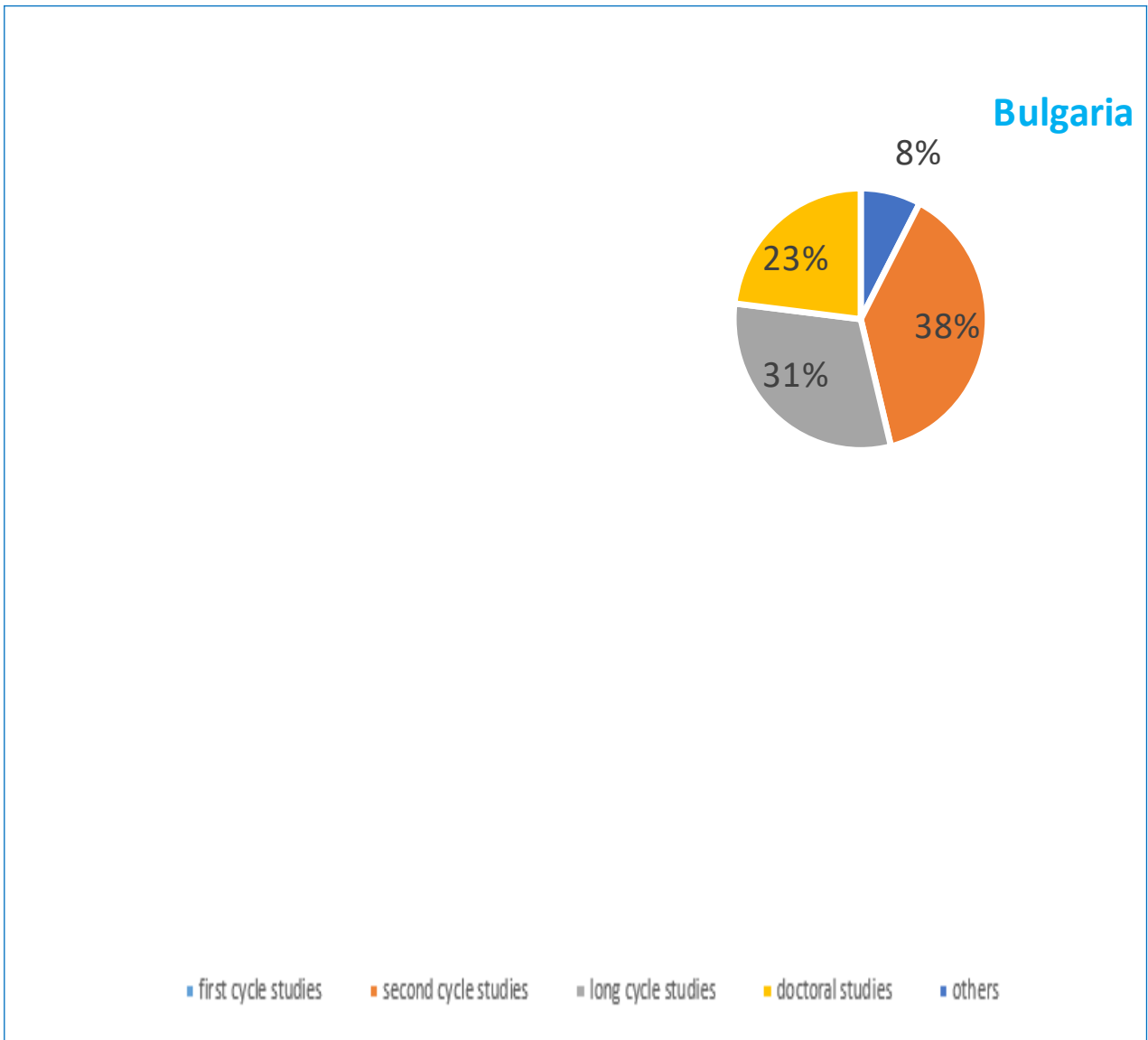
Source: own research and calculations.

CHART 4: WHAT ARE THE REASONS FOR INTRODUCING THE CROSS-DISCIPLINARY ACADEMIC OFFER AT POLISH, BULGARIAN, LITHUANIA AND SPANISH UNIVERSITIES

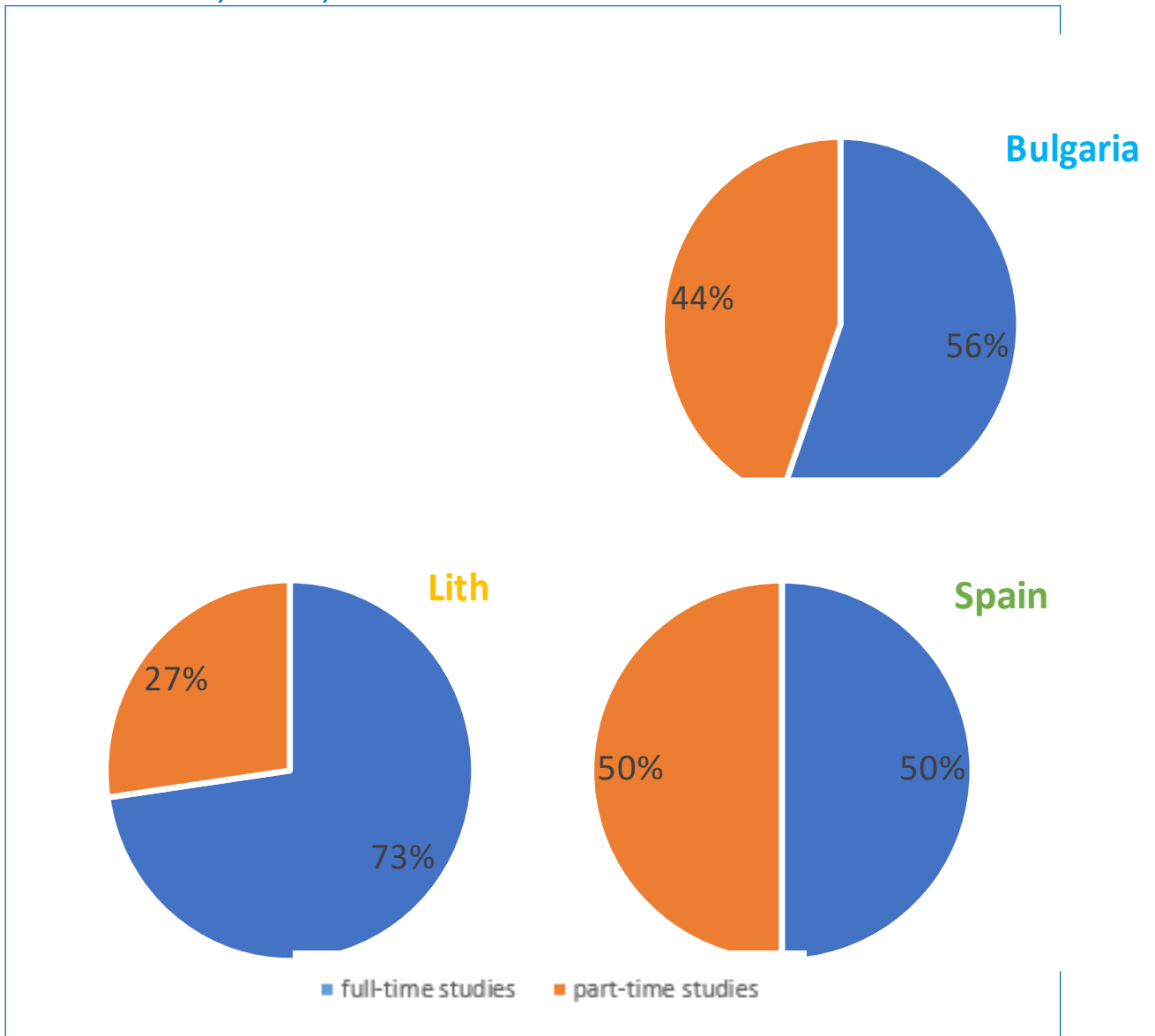
Source: own research and calculations.

CHART 5: THE PRESENCE OF CGAO FOR VARIOUS STUDY LEVELS AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

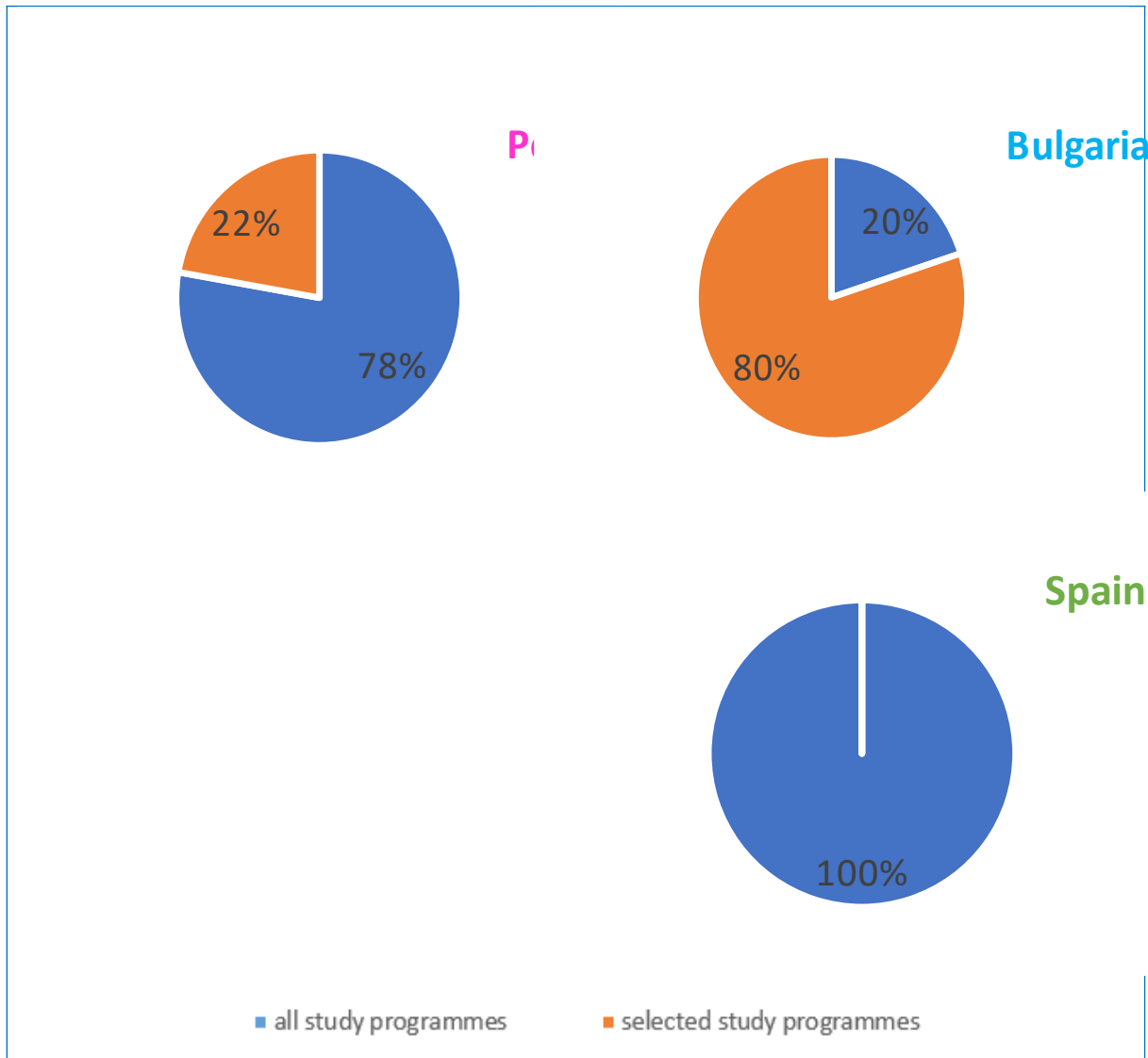
Source: own research and calculations.

CHART 6: THE IMPLEMENTATION OF CGAO IN FULL-TIME AND PART-TIME PROGRAMMS AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

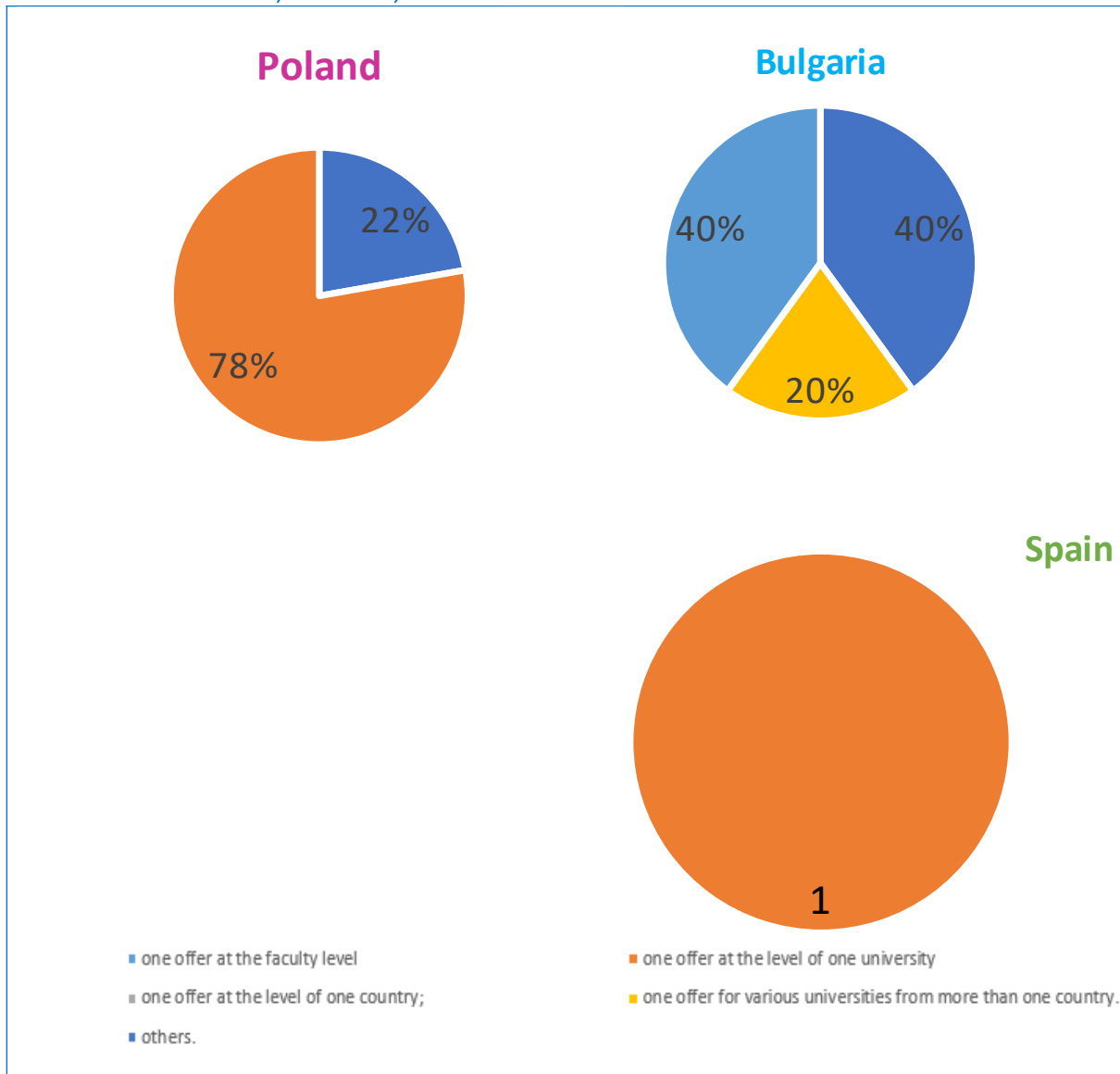
Source: own research and calculations.

CHART 7: CGAO AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN DEPENDING ON OFFER AVAILABILITY TO ALL OR SELECTED STUDY PROGRAMMES

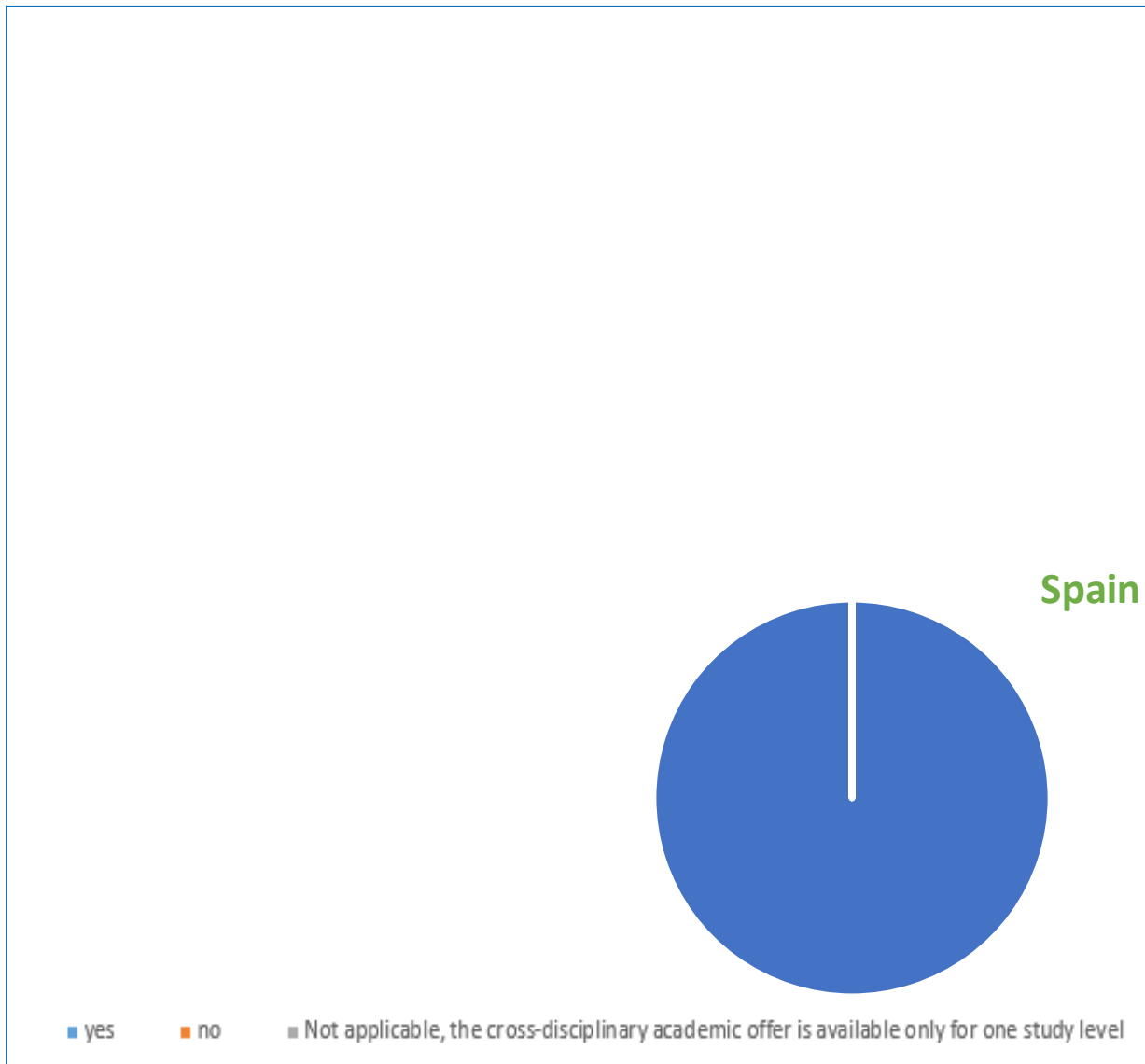
Source: own research and calculations.

CHART 8: CGAO AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN: THE EXISTENCE OF ONE OFFER FOR THE FACULTY, UNIVERSITY, COUNTRY OR EUROPE

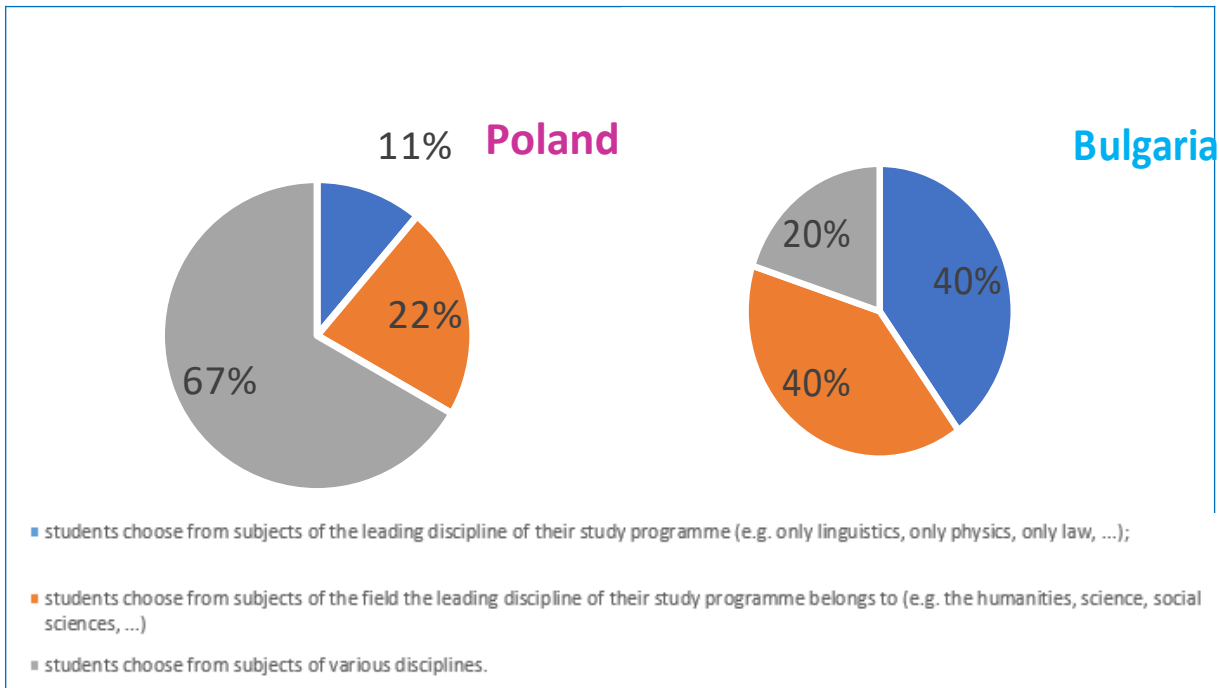
Source: own research and calculations.

CHART 9: CGAO IN POLISH, BULGARIAN, LITHUANIAN AND SPANISH UNIVERSITIES THE SAME FOR DIFFERENT STUDY LEVELS

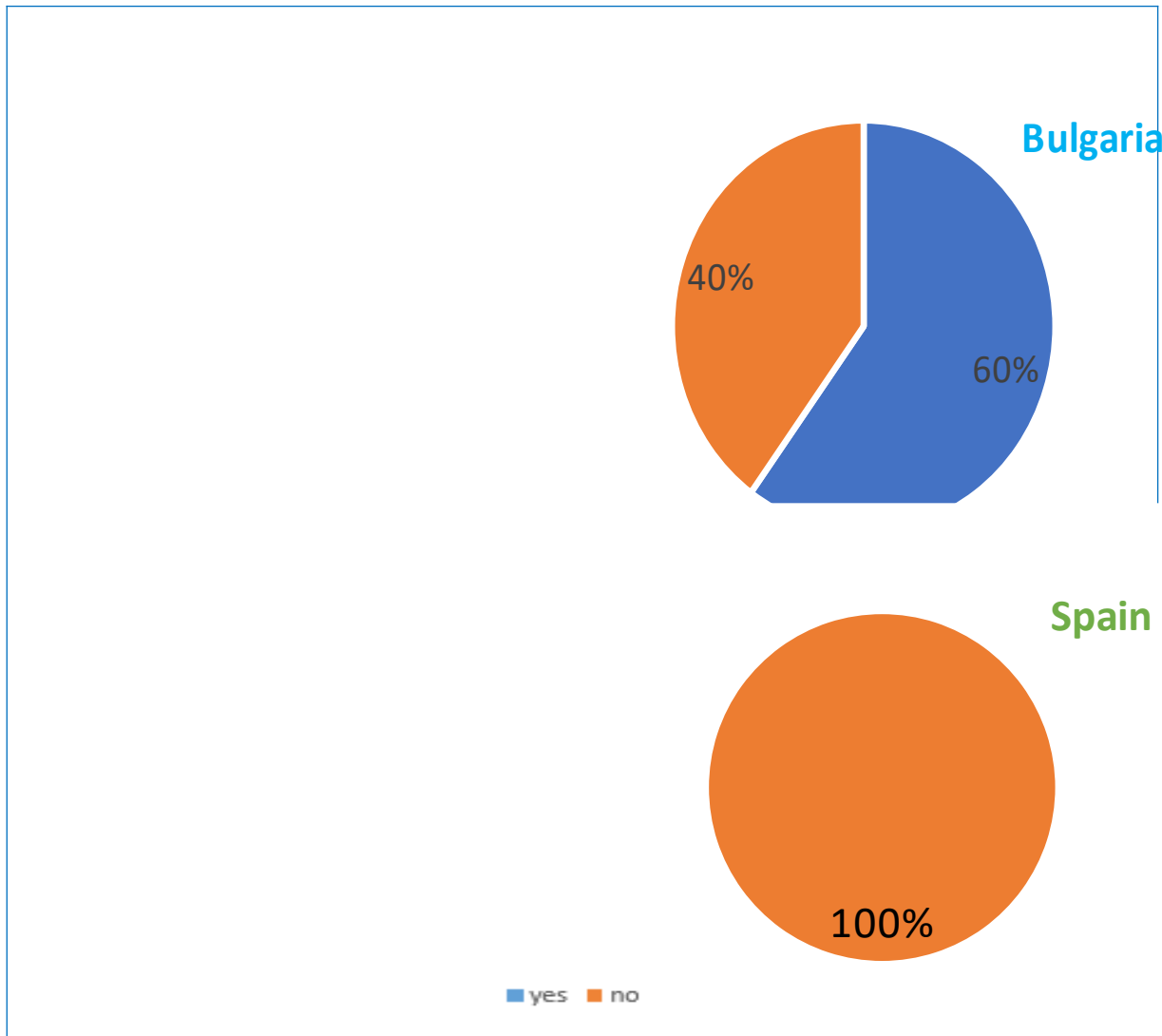
Source: own research and calculations.

CHART 10: CGAO AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN: THE EXISTENCE OF ONE OFFER FOR DIFFERENT STUDY LEVELS

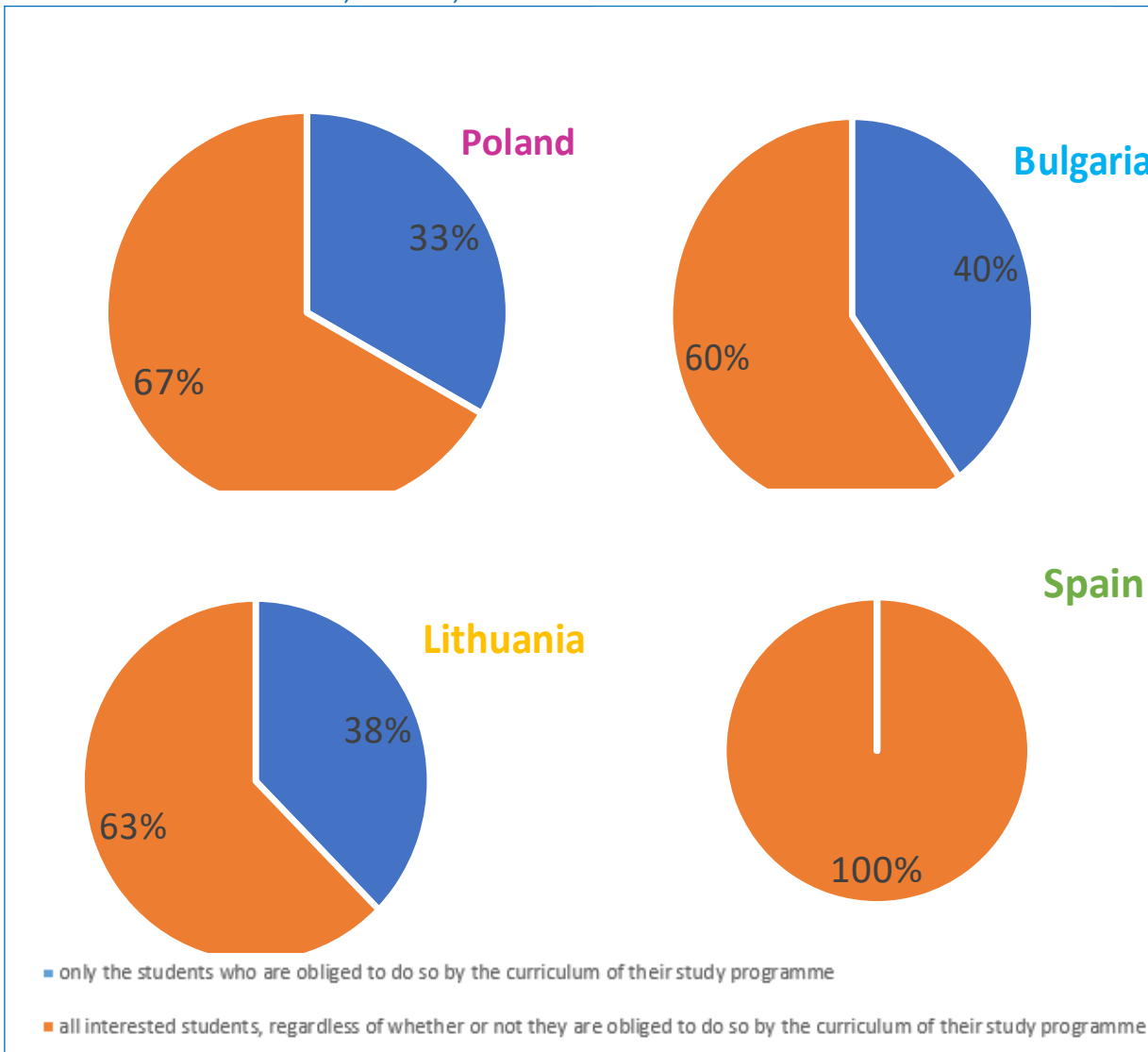
Source: own research and calculations.

CHART 11: THE OBLIGATORY NATURE OF CGAO AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

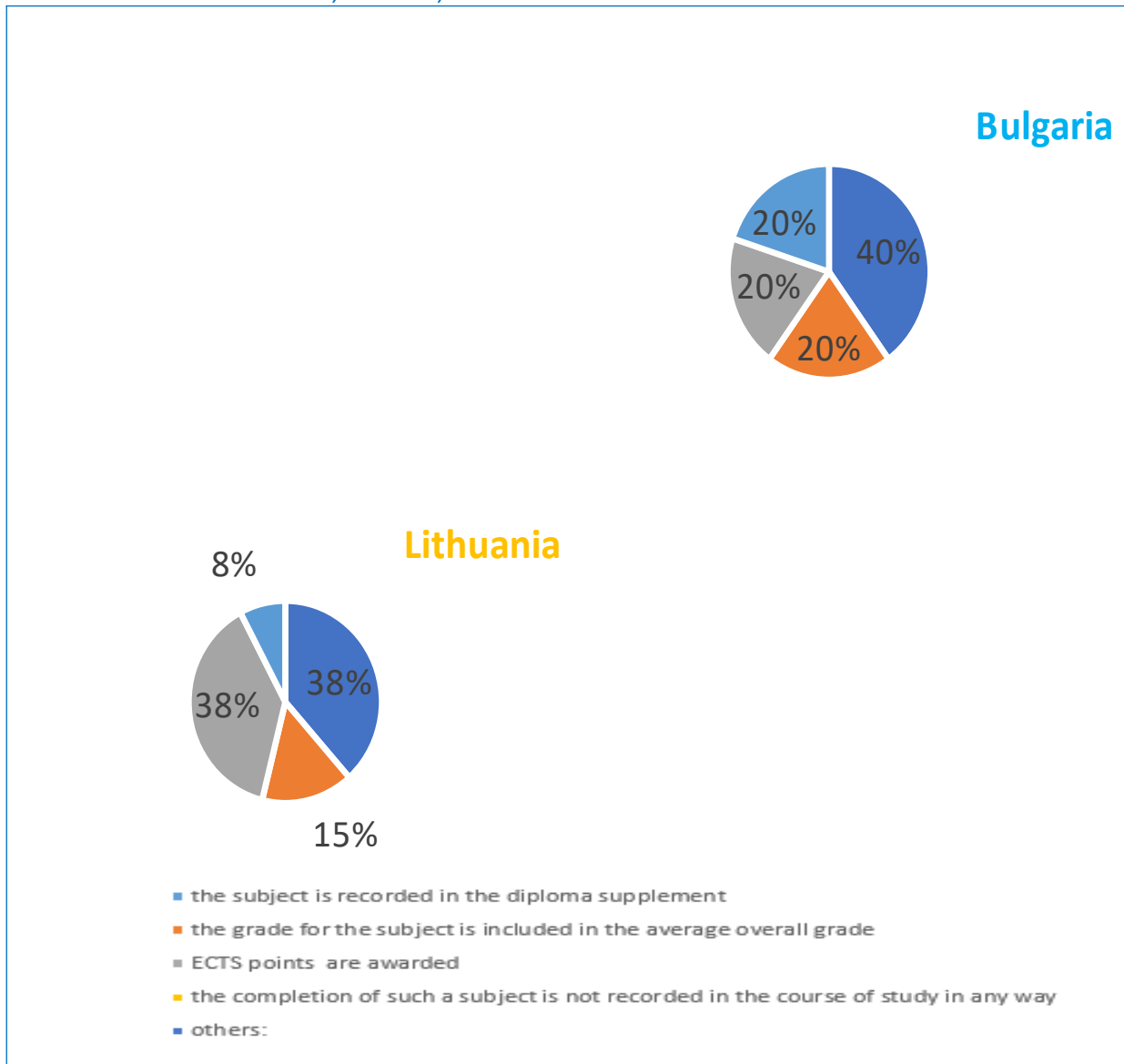
Source: own research and calculations.

CHART 12: THE OBLIGATORY NATURE OF CGAO DEPENDING ON THE STUDY PROGRAMME CURRICULUM AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

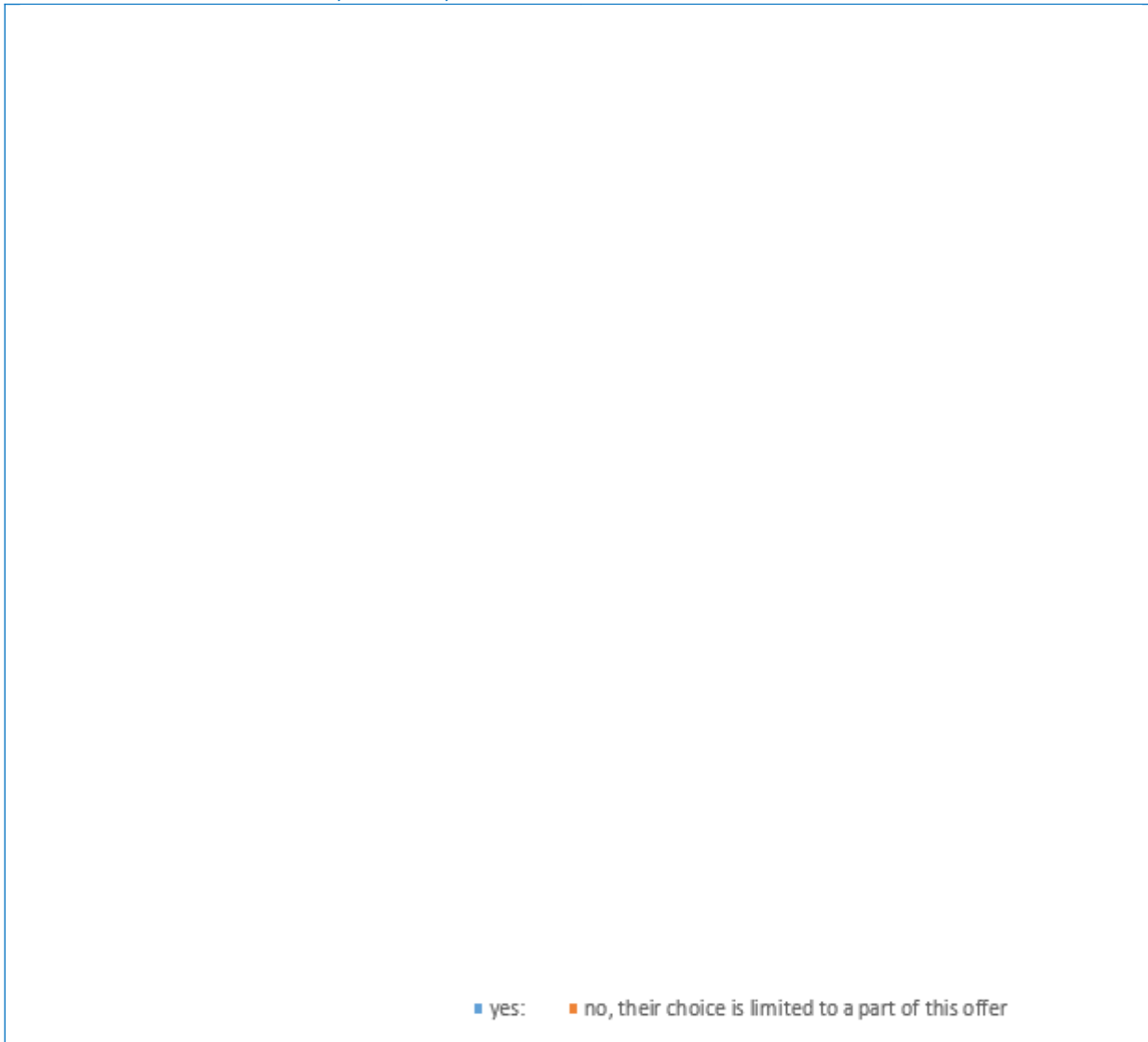
Source: own research and calculations.

CHART 13: THE MANNER OF REFLECTING THE COMPLETION OF A CGAO SUBJECT IN THE COURSE OF THE STUDIES AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

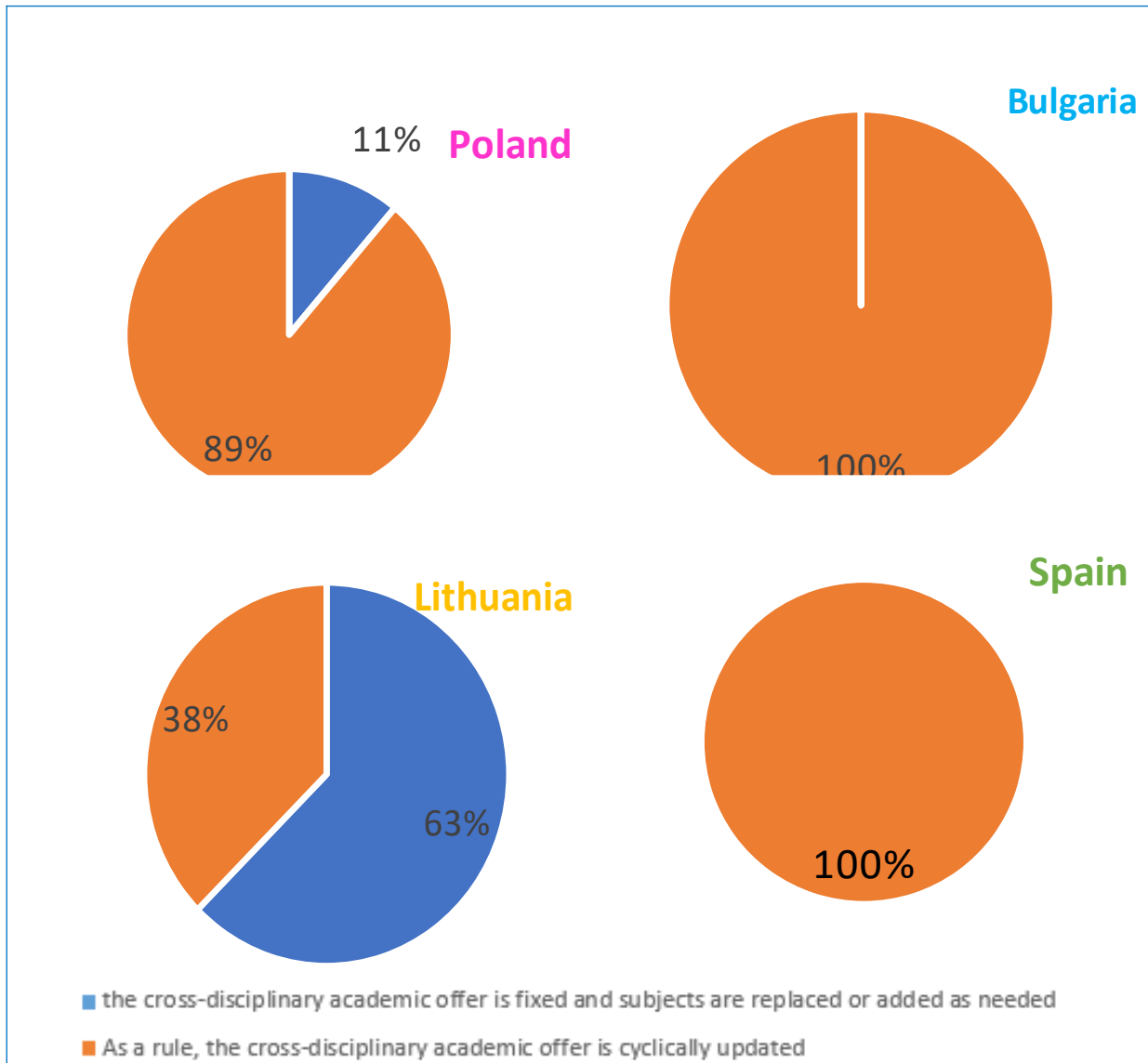
Source: own research and calculations.

CHART 14: THE MANNER OF REFLECTING THE COMPLETION OF A CGAO SUBJECT IN THE COURSE OF THE STUDIES AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

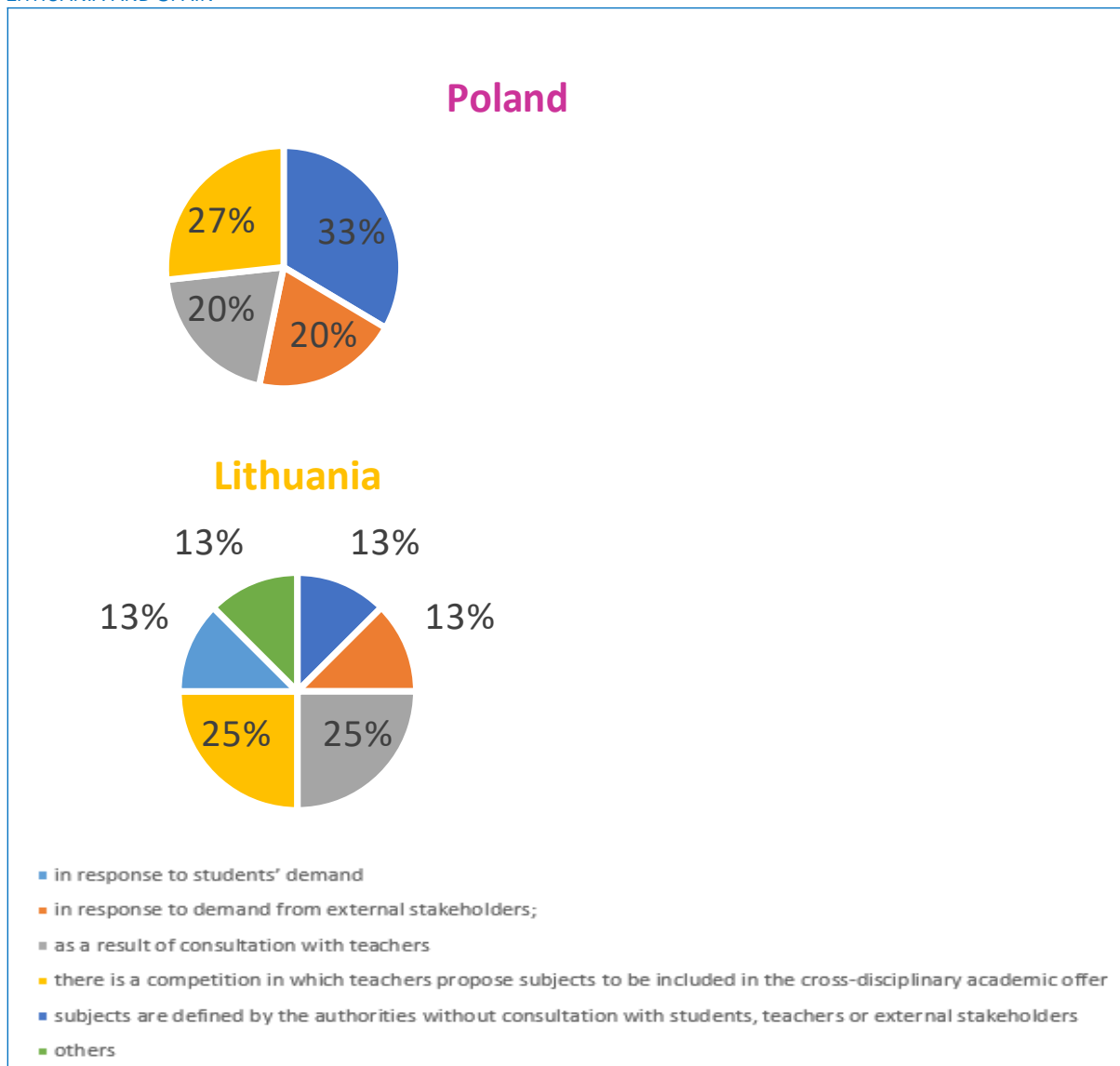
Source: own research and calculations.

CHART 15: THE FIXED NATURE OF THE CGAO OFFER AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

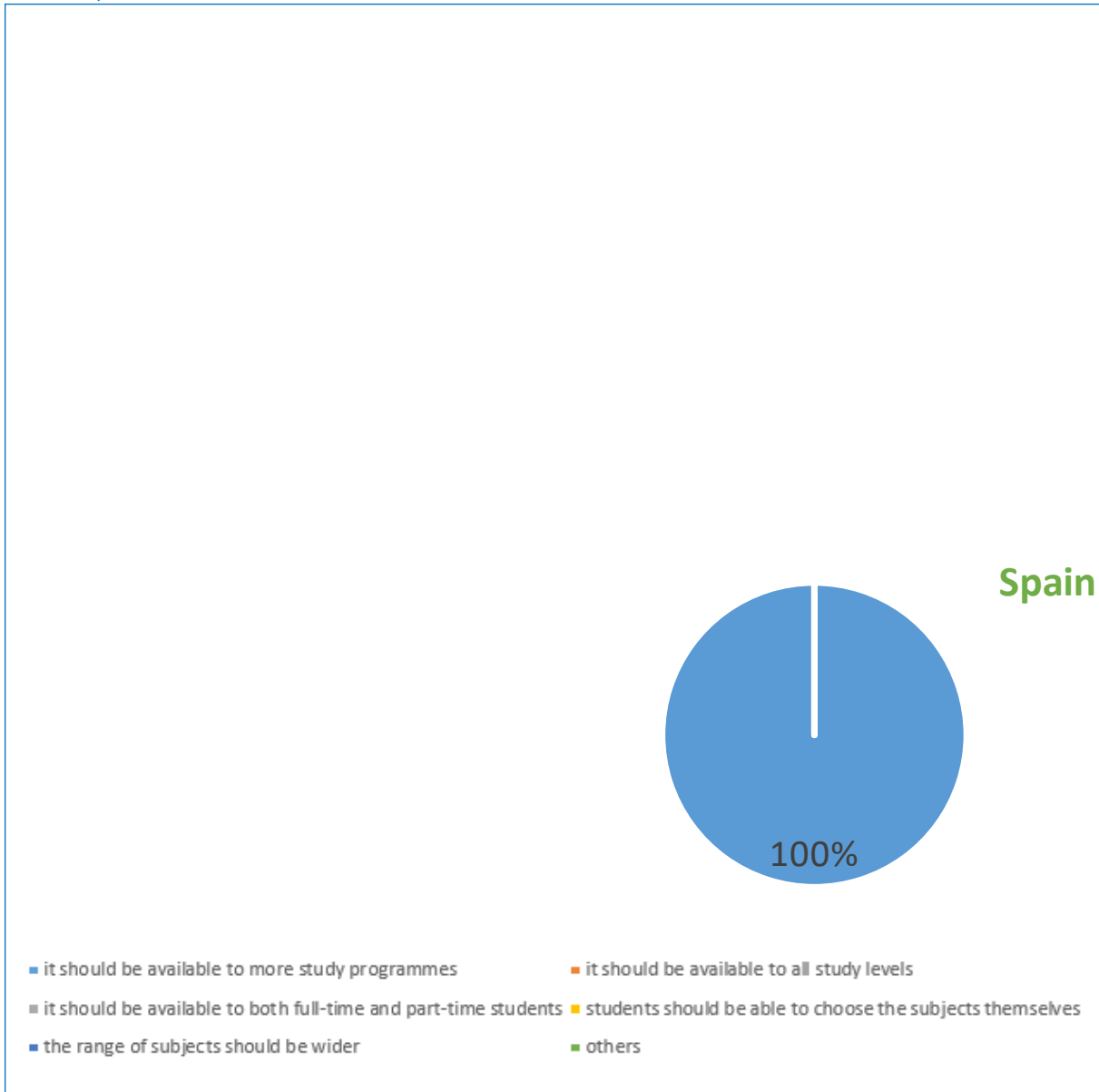
Source: own research and calculations.

CHART 16: METHODS OF UPDATING THE CGAO OFFER AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

Source: own research and calculations.

CHART 17: THE POSSIBILITIES OF IMPROVING THE ORGANIZATION OF CGAO AT THE SURVEYED UNIVERSITIES IN POLAND, BULGARIA, LITHUANIA AND SPAIN

Source: own research and calculations.